

Univerzita Karlova v Praze

Právnická fakulta

Jakub Spišský

ROVNÁ DAŇ
FLAT TAX
Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce : Doc. JUDr. Hana Marková, CSc.

Katedra : Finančního práva a financí

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu) :

10. oktobra 2008

Obsah

Úvod	4
1. Vývoj daní, vývinové tendencie v zdaňovaní.....	6
2. Pojem dane; členenie daní	10
3. Základné znaky daní (daňové prvky)	13
3.1. Subjekt dane	13
3.2. Objekt (predmet) dane	15
3.3. Základ dane	15
3.4. Sadzba dane	16
3.5. Splatnosť dane	17
3.6. Zvýšenie a zníženie dane	18
3.7. Oslobodenie od dane a daňové minimum	19
4. Rovná daň, teoretické východiská a názory	20
5. Daň z hlavy, rovnaká daň	23
6. Rovná daň na Slovensku	25
6.1. Podmienky a predpoklady, ktoré viedli k zavedeniu rovnej dane na Slovensku	25
6.2. Zásady zdaňovania, uplatnené na Slovensku	27
6.2.1. Spravodlivosť, proporcionalita	27
6.2.2. Neutrálnosť	28
6.2.3. Vylúčenie duplicity zdanenia	28
6.2.4. Jednoduchosť a jednoznačnosť	29
6.2.5. Účinnosť	29
6.2.6. Únosnosť	29
6.2.7. Zákonnosť	30
6.2.8. Stimulačná zásada	30
6.2.9. Ďalšie tézy	30
7. Sústava daní na Slovensku	33
7.1. Daň z príjmov	35
7.1.1. Daň z príjmov fyzických osôb	39
7.1.2. Daň z príjmov právnických osôb	41
7.2. Daň z pridanej hodnoty	42
7.3. Spotrebné dane	44
8. Konkrétne výsledky uplatňovania rovnej dane na Slovensku	48
9. Rovná daň a Česká republika	51
10. Názory kritikov aj priaznivcov na zavedenie rovnej dane	53
11. Prognózy vývoja rovnej dane na Slovensku	57
12. Euroharmonizácia daní v Slovenskej republike od roku 2004	60
Záver	63
RESUMÉ ..	64
Použitá literatúra	65
Kľúčové slová	

Prohlášení

„Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně za použití zdrojů a literatury v ní uvedených.“

V Košiciach, október 2008

.....

Úvod

V povedomí väčšiny ľudí je zafixovaný názor, že dane sú nutným zlom, s ktorým sa stretáva každý pracujúci človek. Predstavujú systém povinných platieb, ktoré na občanov a firmy uvalil štát, aby tak zabezpečil dostatok financií na verejné výdavky. Nepoznám nikoho, kto by ich platil s úsmevom na tvári, ale iste každý pripúšťa, že štát a isté minimum jeho inštitúcií sú nevyhnutné pre normálny chod spoločnosti; predovšetkým ide o zaistenie bezpečnosti štátu prostredníctvom armády, spravodlivý súdny systém, udržiavanie verejného poriadku pomocou polície, financovanie základného a stredného školstva, garantovanie minima zdravotníckej starostlivosti; toto sú oblasti, v ktorých je opatera štátu oprávnená.

Daňovú politiku a prax nie je možné oddeľovať od uplatňovanej hospodárskej politiky štátu, a v súčasnosti ani od daňovej politiky Európskej únie. V nadväznosti na zámery štátu a presadzovanie jeho prístupu k hospodárstvu môže byť daňový systém štátu využitý na to, aby naplnil tieto zámery, napríklad aby podporil zamestnanosť, tvorbu pracovných miest, vstup zahraničných investícií, úspory, rast životnej úrovne obyvateľstva a podobne. Dane a daňový systém štátu sa tak stávajú významným nástrojom hospodárskej politiky štátu.

Dane platiť treba, štát však musí mať snahu uplatňovať taký daňový systém, aby sa rozhodujúca väčšina jeho obyvateľov stotožnila s ich výškou a účelom, na ktoré potom štát uvedené finančné prostriedky minie. Ľudia totiž majú právo minúť svoj zárobok podľa vlastného uváženia, nie podľa svojvôle štátnych byrokratov.

Poznanie týchto skutočností vedie štáty k úporným snahám zaviesť a uplatňovať taký daňový systém, ktorý by spĺňal pokiaľ možno čo najviac funkcií: aby dostatočne naplnil štátnu pokladnicu, aby pôsobil motivačne pre platiteľov, aby prilákal cudzích investorov, aby výdavky na výber či vymáhanie daní nepohltili významnú časť daňových príjmov; teda snažia sa nájsť a zaviesť optimálny daňový systém.

Pokiaľ je mi známe, hľadanie tohto optimálneho daňového systému stále pokračuje. Pokus o jeho nájdenie predstavuje pravdepodobne aj tzv. rovná daň, ktorú poznali ekonómovia už v 19. storočí, a v 21. storočí sa k nej vracajú opäť.

Významný francúzsky ekonóm J. B. Say konštatoval, že najlepšia daň je taká, ktorá je najmenšia.

Vývoj daní, názory na dane a daňové systémy, základné znaky daní, podmienky a predpoklady pre zavedenie rovnej dane sú otázky či problémy, ktorými som sa zaoberal v tejto diplomovej práci. Podrobnejšie som sa venoval podmienkam a predpokladom zavedenia rovnej dane na Slovensku, pretože ako Slovák som mal možnosť sledovať „v priamom prenose“ vývoj situácie, v ktorej sa daňová reforma pripravovala. Tiež som sa zaujímal o jej prvé výsledky, úspechy aj neúspechy po jej zavedení v období po januári 2004.

1. Vývoj daní, vývinové tendencie v zdaňovaní

Pre objasnenie povahy a funkcií daní je nevyhnutné na úvod uviesť niekoľko historických poznámok. Rôzne platobné povinnosti zodpovedajúce súčasnému inštitútu daní alebo poplatkov boli známe už v stredoveku aj keď o daniach a poplatkoch je možné hovoriť v dnešnom slova zmysle až omnoho neskôr, až v 18. storočí.

Prvým zdrojom štátneho finančného hospodárstva boli domény, t.j. poľnohospodárske a lesné majetky, ktoré patrili panovníkovi. Tieto naturálne príjmy boli najčastejšie spotrebované na mieste samom. Až neskôr sa objavovali ďalšie príjmy charakteru regálneho, poplatkového a neskôr aj daňového. 1

Za predchodcov dnešných daní je možné v určitom zmysle považovať až stredoveké regály. Oprávnenie ukladať tieto povinnosti bolo zdôvodňované náukou o tzv. regálnych právach panovníka, ktorá predstavovala praktickú stránku vtedajšieho poňatia štátnej moci.

Dane sa vyvinuli postupne práve z regálov. Regály vo svojom poňatí predstavovali úplaty za činnosť štátnych orgánov, vychádzajú z nich aj novodobé poplatkové teórie. Z tohto pôvodného úzkeho rámca regálnych oprávnení uskutočňovaných za úplatu postupne začali vybočovať tie nároky štátnej moci, za ktoré nebolo ponúkané žiadne protiplnenie, na rozdiel od poplatkov. Štát začal vyžadovať platby len z toho dôvodu, že potreboval prostriedky na krytie nákladov, spojených s výkonom svojich funkcií. Tak vznikajú dane. 2

Od konca 12. storočia začína panovník vyberať dane majetkovej povahy z obhospodarovaných pozemkov a z mestských domov. Neskôr sa táto daň označovala ako všeobecná berně. Za habsburgovskej doby sa už berně vyberala celkom pravidelne a české zeme sa stali vďačným objektom habsburskej bernej politiky. 3

1 - Kubátová, K.: a kol.: Moderní pruvodce daňovým systémem“, GRADA, Praha 1994, str. 13

2 - Bakeš, M. a kol., : Finanční právo, 4. vydání, C.H. Beck, Praha 2006, str. 92

3 - Kubátová, K.: a kol.: Moderní pruvodce daňovým systémem“, GRADA, Praha 1994, str. 15

V období počiatku novoveku dostávalo štátne finančné hospodárstvo pravidelný periodický charakter. Dane takto tiež nadobúdali charakter pravidelného zdroja štátnej pokladnice a začína sa formovať ucelená finančná a daňová politika. Daňová technika sa postupne zdokonaľuje zavádzaním katastrov, t.j. zoznamov daňových objektov.

Postupný nástup liberalizmu doniesol so sebou pokusy o obmedzenie úlohy daní pokiaľ možno len na výdavky štátu spojené s obranou, vnútornou bezpečnosťou a právnym poriadkom. Tieto tendencie však neboli úspešné vzhľadom na to, že rástli vojnové náklady (na koloniálne výboje a na ich udržanie), výdavky na správny a policajný aparát, ako aj výdavky na sociálne a zdravotné účely. Toto si vyžadovalo nutnosť zabezpečiť periodicitu príjmov štátu, a to hlavne prostredníctvom daní. Postupne vznikajú prvé ucelené daňové sústavy a začína sa zostavovať každoročná bilancia štátnych príjmov a výdavkov, pre ktorú sa ustálil názov štátny rozpočet.

Vytvárané daňové sústavy už berú do úvahy všeobecné zásady, ktoré zhrnul vo svojich štyroch známych kánonoch Adam Smith. Zásada všeobecnosti zdanenia odbúrava berné privilégia šľachty, zásada zákonnosti si vynucuje výslovné zakotvenie všetkých povinností na platenie daní v právnom poriadku, zreteľ sa berie aj na otázku daňovej spravodlivosti.

Zvyšovanie štátnej finančnej potreby (zvlášť pre vojenské účely) spolu s nedostatočným rozvojom bernej techniky pre priamy daňový postih vedú ku stálemu rastu nepriamych, zvlášť spotrebných daní. Spotrebné dane sú v tomto období hlavným prvkom krytia štátnych financií. 4

K výrazným zmenám dochádza u priamych daní. V období prudko sa rozvíjajúceho priemyslu a obchodu už nemohla stačiť daň z pozemkov; preto k tejto dani pribúdajú ďalšie priame dane. Daň výnosová, postihujúca peňažitý výsledok výroby – výnos, a dôchodkové dane, podobné dnešným daniam z príjmov, predstavujú ďalší pokrok v zdanení, pretože zohľadňujú platobnú schopnosť poplatníka. Výška samotnej dane závisí od takých okolností, ako je stav, povolanie, miesto alebo počet vyživovaných osôb.

4 - Kubátová, K a kol.: Moderní pruvodce daňovým systémem", GRADA, Praha 1994, str. 18

Obdobie konca 19. a začiatku 20. storočia bolo charakteristické koncentráciou jednotlivých odvetví priemyselnej výroby. Rozsah štátneho hospodárstva sa zväčšuje a rastie ekonomická dôležitosť štátnych rozpočtov a teda aj daní ako takých.

V období medzi dvoma svetovými vojnami štát postupne preberá stále väčšiu časť hospodárskej aktivity, jeho zásahy do hospodárstva sa stále zvyšujú. Charakteristickým rysom medzivojnového obdobia je preto aj nárast celkového daňového bremena. ⁵

V predmníchovskej republike došlo k vydaniu jednotného zákona o priamych daniach až v roku 1927, kedy bola ukončená konsolidácia priameho zdanenia vyplývajúca z nejednotnej úpravy v Čechách a na Slovensku. Pravdou je aj to, že československá republika nemala dostatok svojho odborného personálu. ⁶ Nový daňový zákon zhruba prevzal rakúsku úpravu, ktorú zdokonalil a doplnil novými sadzbami. U nepriamych daní došlo len k menej závažným zmenám spotrebných daní prevzatých z Rakúsko - Uhorska. Hospodárska kríza viedla neskôr k zavedeniu ďalších spotrebných daní; z žiaroviek, z droždia, z umelých jedlých tukov a i.

V povojnovom období až do začiatku 70. rokov bola daňová politika v krajinách s rozvinutou trhovou ekonomikou pod silným vplyvom ekonomickej doktríny J. M. Keynesa. Dane boli považované za nástroj makroekonomickej regulácie; stratili platnosť požiadavky na neutralitu daní, na minimalizáciu štátnych rozpočtov a pod. Postupný nárast daňového zaťaženia však v 70. rokoch prekračuje hranicu únosnosti a s rastúcou mierou inflácie a narušením menovej stability začína tlmiť ďalší ekonomický rozvoj. Preto v 80. rokoch dochádza v krajinách s vyspelou ekonomikou k daňovým reformám. Ich spoločnými znakmi u dôchodkových daní je zníženie počtu daňových sadzieb, odstránenie daňových úľav a zvýhodnení a tým rozšírenie daňového základu, zvýšenie hranice nezdaniteľného minima a iné.

V tomto období daňový systém v krajinách s centrálnou plánovanou ekonomikou bol celkom odlišný; tvorili ho dve hlavné sféry: dane platené obyvateľstvom a dane platené podnikovou sférou. Sadzby u jednotlivých daní boli

⁵ - Kubátová, K. a kol.: Moderní pruvodce daňovým systémem, GRADA, Praha 1994, str. 22

⁶ - Kubátová, K. a kol.: Moderní pruvodce daňovým systémem, GRADA, Praha 1994, str. 23

podmienené napr. aj formou vlastníctva. Išlo o neprehľadné a neefektívne systémy.

V 90. rokoch väčšina krajín pri prechode od centrálne plánovaných ekonomík na trhovú mechanizmus uskutočnila zásadnú reformu svojich daňových systémov.

Hlavné vývinové tendencie v systéme zdaňovania, chronologický prehľad:

najstaršou formou zdaňovania boli naturálne dane;

- *naturálne dane sa postupne transformovali na peňažnú formu;*
- *spočiatku dobrovoľné dane (predovšetkým dane slobodných občanov v starovekom Grécku) sa zmenili na povinné dane vymáhané najskôr panovníkom a neskôr štátom prostredníctvom rôznych donucovacích nástrojov a prostriedkov;*
- *nepravidelné vyberanie daní sa zmenilo na pravidelné;*
- *z účelového určenia platieb podobných daniam, ako boli napríklad mýto, mostné, atď., došlo k ich neúčelovému určeniu, čím sa stali univerzálnym zdrojom štátnych príjmov;*
- *dane chápané pôvodne ako doplnkový zdroj štátnych príjmov neskôr nadobudli charakter hlavného zdroja príjmov,*
- *dane sprvoti slúžiace na úhradu potrieb panovníka a jeho dvora sa stali neskôr zdrojom financovania potrieb štátu;*
- *dane vymeriavané podľa vonkajších znakov (napr.: dane z okien, dane z krbov, dane z komnát, dane z kočiarov, dane z fúzov, dane z nosenia parochní, dane z vykladania kariet a pod.) sa neskôr transformovali na dane vymeriavané podľa daňového základu;*
- *priame dane (dane výnosové a majetkové) a dane z hlavy sa postupne transformovali na osobné dôchodkové dane;*
- *priame dane boli v priebehu historického vývoja doplnené skupinou nepriamych daní;*
- *nepriame dane vo forme tzv. akcízov a daní obratových sa v ďalšom vývoji premenili na súčasné nepriame dane vo forme dane z obratu a neskôr (v našich podmienkach) na daň z pridanej hodnoty a spotrebné dane. 7*

7 – Babčák, V.: Dane a daňové právo na Slovensku I., Košice, Vydavateľstvo Aprilla, s.r.o., 2008, s. 41

2. Pojem dane; členenie daní

Táto diplomová práca sa zaoberá rovnou daňou. Skôr ako sa k tejto téme dostanem, musím uviesť, čo to vlastne daň je, aké má základné znaky a ako dane najčastejšie členíme.

Učebnica finančného práva charakterizuje dane ako platobnú povinnosť, ktorú štát stanoví zákonom pre úhradu celospoločenských potrieb bez toho, aby poskytoval ekvivalentné protiplnenie.

Daň je povinná, zákonom určená, spravidla opakujúca sa platba, ktorú odvádzajú platitelia dane štátu v určenej výške a v stanovených lehotách. Je to forma príjmov štátneho rozpočtu, ktorou sa podľa zákona odčerpáva časť nominálneho dôchodku fyzických a právnických osôb. 8

Daň predstavuje ekonomicko-právny inštitút, ktorým sa mocensky odníma časť príjmov a iných dôchodkov fyzickým a právnickým osobám na zabezpečenie úhrady štátnych a iných verejných potrieb. Funkcia mocenského nástroja úhrady týchto potrieb je vlastná daniam dodnes. Dane sa ukladali vždy bez súhlasu subjektov, voči ktorým daňová povinnosť smeruje. Preto sa súčasne s ukladaním a vyberaním daní hľadali aj hospodárske, sociálna a najmä etické dôvody pre ich ukladanie a vyberanie. 9

Dane patria do skupiny nepriamych ekonomických nástrojov riadenia, sú nástrojom prerozdelenia vytvoreného produktu a významnou mierou ovplyvňujú veľkosť disponibilných príjmov (dôchodkov) jednotlivých subjektov.

Z finančno-ekonomického aspektu je daň ekonomickou kategóriou, prostredníctvom ktorej je vyjadrený peňažný vzťah medzi subjektom daňovej povinnosti a štátom, resp. obcou, príp. aj vyšším územným celkom. Dane vystupujú pri rozdeľovaní a znovurozdeľovaní dôchodkov ako základný nástroj tohto rozdeľovania. 10

8 - Marušinec, J.: Dane a daňové systémy I., TU v Košiciach, 1997, str. 12

9 – Babčák, V.: Dane a daňové právo na Slovensku I., Košice, Vydavateľstvo Aprilla, s.r.o., 2008, s. 21

10 – Babčák, V.: Dane a daňové právo na Slovensku I., Košice, Vydavateľstvo Aprilla, s.r.o., 2008, s. 21

Z právneho hľadiska daň predstavuje mocenský nástroj štátu, ktorý je upravený právnymi normami najvyššej právnej sily. Uvedené právne normy vyjadrujú nielen hmotno-právne aspekty zdaňovania, t.j. týkajúce sa konkrétnych druhov daní a ich jednotlivých prvkov, ale aj procesno-právne otázky vzťahujúce sa na postup príslušných orgánov pri vyrubovaní, vyberaní a vymáhaní daní. ¹¹

Daň je spravidla peňažnou platbou do štátneho rozpočtu, resp. miestneho rozpočtu a má periodický charakter.

Najčastejšie citovanú definíciu dane sformuloval K. Engliš, keď napísal, že „*dane sú príspevky na subsidiárnu úhradu verejnej správy podľa únosnosti daňovníka*“.¹²

Ďalšia definícia dane znie: *Daň je peňažná platba (plnenie) nenávratného charakteru, ktorá je ukladaná zákonom alebo na základe zákona za účelom úhrady štátnych alebo iných verejných potrieb a to spravidla vo vopred určenej výške a s vopred určeným termínom splatnosti.* ¹³

Dane predstavujú najdôležitejšie neúverové príjmy verejného rozpočtu. Príjmami rozpočtu sú dane priame aj nepriame, správne a colné poplatky. Cieľom sústreďovania príjmov rozpočtu je získať prostriedky, aby štát mohol zabezpečiť plnenie funkcií, ktoré má v zmysle ústavy povinnosť zabezpečovať. Obdobne ako sa v jednotlivých krajinách líšia pramene zdrojov štátneho rozpočtu, líši sa aj ich smerovanie. Niektoré výdavky štátneho rozpočtu smerujú ku konkrétnym občanom priamo (sociálne podpory, výpomoci či štátna prémie pre stavebných sporiteľov), iné sprostredkovane (zdravotníctvo, školstvo, kultúra a pod.). Dôležitá časť týchto výdavkov smeruje na zabezpečenie funkcií, ktoré plní štát ako taký (armáda, bezpečnosť, súdy, prokuratúra a pod.) a občania ich priamo prakticky nepociťujú.

Dane možno členiť podľa rôznych kritérií; pre účely tejto práce bude vhodné rozdeliť ich na dane *priame a nepriame*.

11 – Babčák, V.: .: Dane a daňové právo na Slovensku I., Košice, Vydavateľstvo Aprilla, s.r.o., 2008, s. 21

12 – Engliš, K.: Malá finanční věda, Praha, 1929, s. 82

13 – Babčák, V.: .: Dane a daňové právo na Slovensku I., Košice, Vydavateľstvo Aprilla, s.r.o., 2008 s. 21

Dane možno členiť podľa rôznych kritérií; pre účely tejto práce bude vhodné rozdeliť ich na dane *priame a nepriame*.

Ako **priame dane** sa označujú tie dane, ktoré postihujú zdaňovaný príjem pri jeho vzniku. Vyberajú sa priamo z dôchodku (dôchodkové dane), alebo z majetku daňovníka (majetkové dane), bez legálnej možnosti ich presunu na iný subjekt.

To znamená, že sa priamymi daňami nazývajú daňové typy, u ktorých je poplatník aj plátcu jeden a ten istý subjekt. V našej daňovej sústave sú priamymi daňami predovšetkým daň z príjmov fyzických osôb a daň z príjmov právnických osôb. K priamym daniam majetkového typu sa radia daň z nehnuteľností, daň dedičská, daň darovacia a daň z prevodu nehnuteľností.

Nepriame dane sa spájajú s príjmom pri spotrebe; sú uvalené na spotrebu, na vybrané tovary a služby. *U nepriamych daní je plátcu dane potom iná osoba než tá, ktorá daň skutočne nesie, na ktorú daň ekonomicky dopadá. Hradí ju výrobca alebo predajca z objemu svojej produkcie alebo svojich predajov. Prostredníctvom ceny má však možnosť ju preniesť na iný subjekt, predovšetkým na spotrebiteľa.* ¹⁴

U tejto dane je oddelená osoba daňovníka od osoby platiteľa dane. Daňovníkom je spotrebiteľ, platiteľom je výrobca, obchod, poskytovateľ služieb a podobne. Nepriame dane nezohľadňujú príjmovú, ani majetkovú situáciu daňovníka. V našom daňovom systéme medzi nepriame dane patria daň z pridanej hodnoty a spotrebné dane.

14 – Bakeš, M. a kol. : Finanční právo, 4. vydání, C.H. Beck, Praha 2006, str. 191

3. Základné znaky daní (daňové prvky)

Každá daň má svoje nezameniteľné charakteristiky, t.j. náležitosti, ktoré sú vymedzené zákonom. Z nich môžeme vyčleniť tie, ktoré sú pre každú daň charakteristické a určujúce a označujeme ich ako základné znaky daní (príp. základné náležitosti daní). Základnými znakmi daní sú

subjekt dane

objekt dane alebo predmet dane

základ dane, ktorý je špecifikáciou daňového objektu

daňová sadzba – pevná

- pomerná

Niekedy sa k základným daňovým prvkom radí aj

splatnosť dane

zvýšenie a zníženie dane

daňové oslobodenie. 15

3.1. Subjektom dane je osoba, ktorá je povinná daň platiť, t.j. daňový poplatník (daňovník), teda osoba, ktorej príjem, majetok alebo činnosť priamo podlieha dani. Svoje daňové bremeno znáša sám a nemôže ho preniesť na iný subjekt.

Príklad vymedzenia osôb, povinných platiť daň nachádzame napríklad v § 2 zákona číslo 595/2003 Z. z. o dani z príjmov (ďalej len „zákon o dani z príjmov“), kde sú uvedené základné pojmy zákona; konkrétne:

Na účely tohto zákona sa rozumie

a) daňovníkom fyzická osoba alebo právnická osoba,.....b), c),

d) daňovníkom s neobmedzenou daňovou povinnosťou

1. fyzická osoba, ktorá má na území Slovenskej republiky trvalý pobyt alebo sa tu obvykle zdržiava; fyzická osoba sa obvykle zdržiava na území Slovenskej republiky, ak na území Slovenskej republiky nemá trvalý pobyt, ale sa tu zdržiava aspoň 183 dní v príslušnom kalendárnom roku, a to súvisle alebo v niekoľkých obdobiach; do tohto obdobia sa započítava každý, aj začatý deň pobytu,

2. právnická osoba, ktorá má na území Slovenskej republiky sídlo alebo miesto skutočného vedenia; miestom skutočného vedenia je miesto, kde sa prijímajú riadiace a obchodné rozhodnutia štatutárnych orgánov a dozorných orgánov právnickej osoby, aj ak adresa tohto miesta nie je zapísaná v obchodnom registri,

e) daňovníkom s obmedzenou daňovou povinnosťou

1. fyzická osoba neuvedená v písmene d) prvom bode,

2. fyzická osoba uvedená v písmene d) prvom bode, ktorá sa na území Slovenskej republiky obvykle zdržiava len na účely štúdia alebo liečenia alebo ktorá hranice do Slovenskej republiky prekračuje denne alebo v dohodnutých časových obdobiach len na účely výkonu závislej činnosti, ktorej zdroj je na území Slovenskej republiky,

3. právnická osoba neuvedená v písmene d) druhom bode,..... 16

V niektorých prípadoch daň neodvádza poplatník sám, ale zákon ukladá túto povinnosť inej osobe, platiteľovi dane, napríklad zamestnávateľovi poplatníka. Platiteľ dane je osoba zodpovedná za vypočítanie a odvedenie dane príslušnému správcovi dane. V prípade, že priamy poplatník nemôže alebo odmieta zaplatiť stanovenú daň, štát ukladá právnou normou subjektu, ktorý má k poplatníkovi alebo k zdaňovanému základu dane určitý vzťah, ručenie. Ide o daňového ručiteľa.

Príklad prenesenia povinnosti odvieť daň nachádzame v § 5 zákona č. 511/1992 Zb. o správe daní a poplatkov a o zmenách v sústave územných finančných orgánov v znení neskorších predpisov, kde sú vymedzené *Daňové subjekty*

(1) *Daňovým subjektom je daňovník, platiteľ dane, poplatník a právny nástupca fyzickej, či právnickej osoby, ktorý je ako daňový subjekt vymedzený osobitnými predpismi.*

(2) *Daňovníkom je osoba, ktorej príjmy, majetok alebo činnosti priamo podliehajú dani.*

(3) *Platiteľom dane je osoba, ktorá odvádza správcovi dane daň vybranú od daňovníka alebo zrazenú daňovníkovi a majetkovo za ňu zodpovedá.* 17

16 – zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov

17 – zákon č. 511/1992 Zb. o správe daní a poplatkov a o zmenách v sústave územných finančných orgánov v znení neskorších predpisov

Daňový poplatník, platiteľ dane aj daňový ručiteľ sú subjektami zaviazanými.

Oprávneným subjektom je správca dane. Všetky daňové subjekty majú v daňovom konaní rovnaké procesné práva a povinnosti.

3.2. Objektom alebo predmetom dane je hospodárska skutočnosť, na základe ktorej je možné uložiť poplatníkovi daňovú povinnosť; môže ísť o príjem, vec, úkon alebo majetok. Predmet dane môže byť vymedzený pozitívne, vtedy je tiež určujúci pre názov dane (napr. daň z príjmov, daň z pozemkov, daň zo stavieb). Zákonodarca v daňových zákonoch často vymedzuje predmet dane i negatívne, teda stanovuje okruhy, činnosti príjmy a pod., ktoré nie sú predmetom dane (napr. § 3 ods. 1 a 2 zákona o dani z príjmu; konkrétne:

Predmetom dane nie je

a) *prijatá náhrada oprávnenej osoby podľa osobitných predpisov (napr.: podľa zákona č. 119/1990 Zb. o súdnej rehabilitácii), príjem získaný vydaním (napr.: podľa zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách v znení neskorších predpisov), darovaním (napr.: § 628 až § 630 Občianskeho zákonníka) alebo dedením (napr.: § 460 až § 487 Občianskeho zákonníka) nehnuteľnosti, bytu, nebytového priestoru alebo ich častí (ďalej len "nehnuteľnosť") alebo hnutelnej veci, práva alebo inej majetkovej hodnoty okrem príjmu z neho plynúceho a okrem darov poskytnutých v súvislosti s výkonom činnosti podľa § 5 alebo § 6,*

b) *úver a pôžička, a i.).*¹⁸

Niektoré zákonom stanovené príjmy daňového subjektu sa vynímajú z predmetu dane niektorými v zákone presne vymedzenými daňovými oslobodeniami. Daňové oslobodenia zohľadňujú spoločenský, sociálny, ekologický alebo iný aspekt dane. Takisto poskytovanie daňových úľav je sčasti vyňatím z predmetu dane.

3.3. Základom dane je kvantitatívne vyjadrenie predmetu dane. Zatiaľ čo objekt dane hovorí, čo je dôvodom stanovenia daňovej povinnosti, daňový základ určuje, z čoho sa daň vymeriava (napr. príjem, majetok, zisk a i.). Cieľom zisťovania základu dane je stanovenie celkovej čiastky zdaniteľného objektu. Výpočet základu dane je pri každej dani odlišný a v niektorých prípadoch ho treba na daňové účely ešte upraviť.

18 – zákon č. 595/2003 Z.z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov

Príklad vymedzenia základu dane nachádzame v § 2 písm. b) zákona o dani z príjmov *predmetom dane je príjem (výnos) z činnosti daňovníka a z nakladania s majetkom daňovníka okrem osobitne vymedzeného predmetu dane podľa § 12 ods. 2,*

f) predmetom dane daňovníka s neobmedzenou daňovou povinnosťou je príjem (výnos) plynúci zo zdrojov na území Slovenskej republiky a zo zdrojov v zahraničí,.....¹⁹

Vo vzťahu k základu dane sú dôležité zákonom zadefinované zníženia; ide o nezdaniiteľnú časť základu dane, ďalej o **pripočítateľné a odpočítateľné položky** (napríklad: výdavky vynaložené na dosiahnutie zdaňovaného príjmu: nákup materiálu, ceny energií, vynaložené na dosiahnutie zdaňovaného príjmu a pod.), **daňovú stratu** a i.. (*Zákon o dani z príjmov vymedzuje daňovú stratu ako rozdiel, o ktorú daňové výdavky prevyšujú zdaňované príjmy pri rešpektovaní vecnej a časovej súvislosti zdaňovaných príjmov a daňových výdavkov v príslušnom zdaňovacom období. Ustanovenia o daňovej strate sú spoločné pre dane fyzických aj právnických osôb.* ²⁰)

3.4. Sadzba dane je meradlom, pomocou ktorého sa vypočíta z daňového základu daň. Sadzba dane vychádzajúca z vyčísleneho základu dane určuje výšku samotnej dane. Môže byť pevná alebo pomerná.

Pevná sadzba je sadzbou, ktorá je určená pevnou čiastkou bez ohľadu na hodnotové vyjadrenie daňového základu; napríklad v prípade selektívnych daní zo spotreby (sadzba na 1 hl piva, na 1 hl vína a pod.) alebo niektorých daní z nehnuteľností (sadzba na 1 m² záhrady) atď..

Pevné sadzby dane sa využívajú zvlášť pri tzv. selektívnych (vybraných) spotrebných daniach, t.j. u tých druhov tovarov, ktoré majú byť zaťažené vyššou než všeobecnou mierou zdanenia. Výhodou tejto sadzby je relatívne stabilný daňový výnos a málo významný inflačný tlak. ²¹

19 – zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov

20 – Babčák, V.: .: Dane a daňové právo na Slovensku I., Košice, Vydavateľstvo Aprilla, s.r.o., 2008 s. 277

21 - Kubátová, K. a kol.: Moderní průvodce daňovým systémem, GRADA, Praha 1994, str. 34

Pomerná sadzba vyjadruje pomer dane k daňovému základu v hodnotovom vyjadrení a spravidla je stanovená určitým percentom

- *proporcionálna (lineárna)* – výška sadzby dane sa stanoví určitým pomerom k základu dane, pričom sadzba dane je vždy rovnaká (lineárna), bez ohľadu na výšku základu dane (napr. 19% daň z príjmov),
- *progresívna (vzostupná)* – výška sadzby dane sa mení so zmenou základu dane – s rastúcou výškou daňového základu sa zvyšujú aj percentá sadzby dane. Tento typ daňovej sadzby sa najčastejšie používa u dôchodkových daní;
- *degresívna (zostupná)* - výška sadzby dane sa tiež mení so zmenou základu dane. Čím je základ dane vyšší, tým nižšie je percento sadzby dane. Jej využitie v daňových sústavách štátov je zriedkavé.

V daňovej praxi sa často využíva progresívne kízavá daňová sadzba, ktorá zmierňuje dosah progresivity zdanenia. Základ je rozdelený do dvoch častí. Kým jedna časť základu dane sa zdaňuje pevnou sumou (skíznutie do predchádzajúceho daňového pásma), druhá časť základu dane, ktorá prevyšuje hornú hranicu predchádzajúceho daňového pásma, sa zdaňuje vyššou percentuálnou sadzbou dane.

3.5. Splatnosť dane je okamih, s ktorým právny predpis spája povinnosť poplatníka splnenia dane alebo preddavkov na daň. Väčšina daní nie je splatná jednorázovo, tieto dane sa platia v zálohách (preddavkoch) alebo v splátkach. Preddavky sa využívajú u tých daní, kde výška daňovej povinnosti je stanovená až po uplynutí zdaňovacieho obdobia (kalendárneho roka). Splátky sa používajú u tých daní, kde výška dane je známa už na začiatku zdaňovacieho obdobia, ale napriek tomu sa daň platí v splátkach štvrťročne, polročne a pod.; napríklad u dane z nehnuteľnosti.

Neuhradením dane v lehote splatnosti sa poplatník alebo platiteľ dane dostáva do omeškania a je postihnutý daňovou sankciou, ktorou je penále.

3.6. Zvýšenie a zníženie dane znamená, že za určitých zákonom stanovených podmienok sa môže daň vypočítaná podľa daňovej sadzby z daňového základu zvýšiť alebo znížiť s cieľom zaťažiť poplatníka podľa jeho daňovej únosnosti; napríklad u dane z príjmov ide o zľavy na dani.

Daň vypočítaná podľa príslušnej daňovej sadzby sa môže za určitých, v zákone stanovených podmienok zvýšiť alebo znížiť. Účelom toho je snaha zaťažiť daňovníka podľa jeho daňovej únosnosti. Daňová únosnosť je ekonomická hranica spôsobilosti daňovníka platiť daň, ktorá nepôsobí na jeho ekonomické aktivity retardačne. Najčastejšie dôvodom zníženia dane sú sociálne okolnosti a podobne. ²²

Príklad takéhoto zníženia dane nachádzame v ustanovení § 33 zákona o dani z príjmov; konkrétne ide o:

Daňový bonus

(1) Daňovník, ktorý v zdaňovacom období mal zdaniteľné príjmy podľa § 5 aspoň vo výške 6-násobku minimálnej mzdy (zákon č. 90/1996 Z. z.) alebo ktorý mal zdaniteľné príjmy podľa § 6 aspoň vo výške 6-násobku minimálnej mzdy (§2 ods. 1 písm. b) zákona č. 90/1996 Z. z.) a vykázal základ dane (čiastkový základ dane) z príjmov podľa § 6, môže si uplatniť daňový bonus v sume 4 800 Sk ročne na každé vyživované dieťa žijúce v domácnosti s daňovníkom (§115 Občianskeho zákonníka); prechodný pobyt dieťaťa mimo domácnosti (§115 Občianskeho zákonníka), nemá vplyv na uplatnenie tohto daňového bonusu. O sumu daňového bonusu sa znižuje daň. ²³

Inštitút zvýšenia dane je daňovo-právny inštitút, ktorý až donedávna mal predovšetkým charakter daňovej sankcie ukladanej pri dani z pridanej hodnoty, ale aj pri niektorých spotrebných daniach z dôvodov disproporcií medzi skutočnou daňovou povinnosťou a daňovou povinnosťou uvedenou v daňovom priznaní. Inštitút zvýšenia dane sa uplatňoval aj v úprave, podľa ktorej správca dane mohol uložiť sankciu až do výšky 10% za oneskorené podanie daňového priznania. ²⁴

22 – Babčák, V.: .: Dane a daňové právo na Slovensku I., Košice, Vydavateľstvo Aprilla, s.r.o., 2008, s. 142

23 – zákon č. 595/2003 Z. z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov

24 – Babčák, V.: .: Dane a daňové právo na Slovensku I., Košice, Vydavateľstvo Aprilla, s.r.o., 2008, s. 143

3.7. Oslobodenie od dane a nezdaniteľné minimum taktiež ovplyvňujú výšku daňovej povinnosti.

Daňové oslobodenie znamená, že určitý poplatník, i keď dani podlieha, je od jej platenia oslobodený z dôvodov stanovených v zákone (prípadne v medzinárodnej zmluve). Oslobodenie tiež môže byť viazané na konkrétny predmet dane; ide o vecné oslobodenie. Napríklad predávajúci, ktorý mal bydlisko najmenej 2 roky pred predajom v rodinnom dome (byte), ktorý teraz predáva, je od platenia dane z príjmu z predaja tohto domu (bytu) oslobodený.

Nezdaniteľné minimum je taký základ dane, z ktorého sa daň ešte nevyberá. Napríklad na Slovensku sa nezdaniteľné minimum uplatňuje pri dani z príjmov fyzických osôb, kedy si daňovník môže od základu dane odpočítať nezdaniteľnú časť vo výške zodpovedajúcej 19,2-násobku životného minima platného k 1. januáru príslušného zdaňovacieho obdobia na daňovníka ročne.

4. Rovná daň, teoretické východiská a názory

Typom proporcionálnej dane je aj rovná daň; je to daň s jedinou sadzbou, ktorá sa vzťahuje na všetkých poplatníkov, ako na firmy tak aj na jednotlivcov, bez ohľadu na zdroj a veľkosť ich príjmov.

Myšlienka rovnej dane nie je nijak nová; koncept rovnej dane čiastočne opísal už Milton Friedman v knihe Kapitalizmus a sloboda v roku 1963, komplexne ho neskôr rozpracovali americkí ekonómovia Robert Hall a Alvin Rabushka v článkoch z roku 1981 a predovšetkým v knihe Rovná daň z roku 1985. V ich koncepte *má rovná daň z osobných príjmov iba tri parametre: základ dane, nezdaniteľné minimum a jednotnú sadzbu dane. Nezdaniteľné minimum určuje do akého príjmu neplatí daňovník s danou hrubou mzdou žiadnu daň. Sadzba určuje, aká časť z príjmu nad toto nezdaniteľné minimum bude tvoriť daň.*

V prípade rovnej dane by sa malo skôr hovoriť o rovnej sadzbe dane z príjmov. V podstate sú tieto sadzby až dve – po istú úroveň príjmu je nulová, nad túto úroveň sa aplikuje konkrétna sadzba. Efektívna sadzba rastie s rastom príjmu až ku konkrétnej sadzbe, ktorú však nikdy nedosiahne vzhľadom na odpočítateľnú položku. Čiže aj rovná daň znamená určitú progresivitu zdanenia. ²⁵

Je tu však jeden významný rozdiel:

Veľkou výhodou rovnej dane je, že na rozdiel od progresívnej sadzby dane z príjmu, nemá demotivujúce účinky na pracovnú silu a netrestá daňovníkov za ich pracovitosť. ²⁶

Jednoznačne to jeden z „otcov“ rovnej dane, Alvin Rabushka charakterizuje takto:

Rovná daň kontrastuje so systémom progresívnych sadzieb, v ktorom poplatníci platia s rastom ich zdaniteľného príjmu dane so stále vyššími sadzbami. Rovná daň má zvýšiť slobodu jednotlivca tým, že ponecháva ľuďom väčšiu časť ich zárobku.

²⁵ a ²⁶ - www.sme.sk; Zajac, P., Názory, publikované v denníku SME 28.8.2006

Vysoké daňové sadzby a progresívne sadzby odrádzajú platiteľov daní od práce, úspor a investícií tým, že vláda berie ľuďom rastúci podiel ich príjmov. Naproti tomu nízke a proporcionálne daňové sadzby povzbudzujú k práci, úsporám a investíciám, pretože im nechávajú väčšiu časť ich zárobku. 27

Koncept rovnej dane v jeho pôvodnej – čistej podobe – bol veľmi odvážny; podľa neho by jediná sadzba z dane fyzických osôb nahradila všetky ostatné dane a viedla by tak k zrušeniu napríklad dane zo zisku firiem: *Z hľadiska daňovej teórie je skutočne nelogické zdaňovať firmy, ktoré nie sú ničím iným než účelovým združením fyzických osôb, akcionárov, a ich jediným finálnym cieľom je zvýšiť príjmy a teda daňový základ svojich majiteľov. Prečo teda zdaňovať ich zisky, ktoré sú používané na výplatu dividend, ktoré sú potom ešte raz zdaňujú akcionári?* 28

V tejto „čistej“ podobe však rovnú daň nezaviedli ani v jej kolíske, v Amerike, teda logicky v Európe o takto postavenej koncepcii rovnej dane nikto nehovorí; rovná daň sa scvrkla na zjednotenie daňových sadzieb dane z príjmov fyzických a právnických osôb.

Vyskytujú sa i úvahy, či by rovná daň mohla nahradiť aj daň z pridanej hodnoty: *I keď by to bolo nepochybne teoreticky správne, v prostredí, v ktorom sa nachádzame, je táto teoreticky správna myšlienka trocha spochybnená. Realistickejšie je, aby rovná daň bola uplatnená výhradne u dane z príjmov fyzických a právnických osôb. Snahu rovnou daňou nahradiť aj DPH je nutné odmietnuť z dôvodu, že táto existuje v celej Európskej únii.* 29

Rovná daň sa v svojej najčistejšej podobe takmer nikde neuplatňuje; ale tam, kde bola zavedená hoci v oklieštenej podobe, doniesla pozoruhodné výsledky: *Podstatné je, že ekonomiky krajín s rovnou sadzbou z príjmu fyzických osôb rástli v priebehu rokov 1982 – 97 významne rýchlejšie ako ekonomiky s progresívnou štruktúrou daňovej sadzby. Rozvíjajúce sa ekonomiky s rovnou daňou rástli dokonca*

27 - Sborník textu: Rovná daň č. 7/2001 CEP, Rabushka, A., prednáška z 8.6.2000, Curych, 13. ekonomická konferencia Progress Foundation

28 - Sborník textu: Rovná daň – diskuse a polemiky č. 17/2002, CEP, Schneider, O., Patria Finance a Fakulta sociálnych vied, Rovná daň: troška nepříjemné aritmetiky....

29 - Sborník textu: Rovná daň č. 7/2001 CEP, Tlustý, V., predseda rozpočtového výboru PS Parlamentu ČR, Rovná daň

takmer štyrikrát rýchlejšie v porovnaní s priemerom. Rovná daň teda v praxi skutočne funguje, hoci býva len zriedkakedy praktizovaná celkom dôsledne. ³⁰

O pozitívnych dopadoch rovnej dane vypovedá aj toto konštatovanie: *Rovná daň je navrhovaná preto, že sú jej prisudzované lepšie vlastnosti oproti súčasnému zdaneniu, plynúce z jej podstaty.Umožňuje stanoviť nižšie dane bez negatívneho dopadu na poplatníkov a štát. Fiškálne sa pozitívne efekty rovnej dane prejavujú nasledovne:*

- *vyšší výnos z nižších únikov,*
- *vyšší výnos daní vďaka vyššiemu ekonomickému rastu,*
- *vyšší výnos u daní z príjmov právnických osôb z prilákania zisku ku zdaneniu,*
- *úspora na administratíve,*
- *úspora na nevyplatených sociálnych dávkach.* ³¹

30 - Sborník textu: Rovná daň – diskuse a polemiky č.17/2002,CEP, Kohout, P., PPF,a.s., Rovná daň – argumenty a preds.

31 – Sborník textu: Rovná daň – diskuse a polemiky č.17/2002,CEP, Mach, P.:; Přínosy a náklady rovné daně

5. Daň z hlavy, rovnaká daň

Rovná daň však nemôže byť zamieňaná s rovnakou daňou. Rovnaká daň (daň z hlavy) doslova znamená, že každý pracujúci občan platí štátu mesačne istú konkrétne stanovenú peňažnú čiastku, určenú v príslušnej mene, a to bez ohľadu na výšku príjmu zdaňovanej osoby; teda všetky príjmové skupiny platia napríklad 1000 jednotiek určitej meny.

Propagátori rovnakej dane zdôrazňujú, že takto postavený daňový systém je skutočne spravodlivý a je jednoznačne najjednoduchší. Jeho spravodlivosť spočíva v tom, že všetci poplatníci, bez rozdielu príjmu, majú nárok na tie isté štátom ponúkané služby, ako je verejné školstvo, verejné zdravotníctvo, armáda či polícia. Preto je spravodlivé, aby sa na náklady na tieto štátom zabezpečované služby vyberali prostriedky, dane, od všetkých jeho pracujúcich občanov v rovnakej výške.

Jednoduchosť spočíva v tom, že stačí vynásobiť počet pracujúcich občanov v štáte stanovenou peňažnou čiastkou, a je jasné, koľko peňazí príde do štátneho rozpočtu. Navyše odpadajú pokúšenia poplatníkov minimalizovať svoj daňový základ jednoducho preto, lebo to nie je potrebné pri takto postavenom daňovom systéme.

Napriek spomenutým výhodám presadenie takéhoto daňového systému nie je priechodné. Je vžitý konsenzus, podľa ktorého tí, ktorí viac zarábajú, by mali do rozpočtu prispievať viac. Rovnakú daň je preto zatiaľ poznáme len v teoretickej rovine.

V novodobej histórii sa ju pokúsila zaviesť len britská železná lady. Pokus o jej zavedenie však v roku 1990 vyvolal masové protesty a politickú nevoľu, ktorá Margaret Thatcherovú dohnala k rezignácii.³²

Táto diplomová práca má za cieľ podrobnejšie pojednať o rovnej dani. Rovná daň z príjmu bola s jednotnou sadzbou 26% zavedená v Estónsku v roku 1994 (od roku 2006 vo výške 23%). Príklad Estónska nasledovali Litva (s rovnou sadzbou dane

32 - <http://www.prave-spektrum.sk/artickle.php?187>

33%, od roku 2008 24% pre fyzické osoby a 15% pre právnické osoby) a Lotyšsko (25% pre fyzické osoby a 15 % pre právnické osoby). V roku 2001 Rusko stanovilo rovnú daň z osobných príjmov na úrovni 13%, s rovnakou sadzbou zaviedla rovnú daň od roku 2003 aj Ukrajina a v tom istom roku zaviedlo rovnú daň na úrovni 14% aj Srbsko. Slovensko zaviedlo rovnú daň od 1. januára 2004 na úrovni 19%. V roku 2005 bolo Slovensko nasledované Rumunskom, ktoré zaviedlo rovnú daň na úrovni 16%. Od 1. januára 2008 sa uplatňuje rovná daň aj v Bulharsku v najnižšej sadzbe 10%. Zavedenie tejto dane v Česku sledujeme v súčasnosti. Poľsko a Maďarsko tiež uvažuje o zavedení jej verzie do praxe.

Vývoj, ktorý viedol k zavedeniu rovnej dane na Slovensku som mal možnosť sledovať „v priamom prenose“, preto sa zmienim o dôvodoch a príčinách, ktoré k tomu viedli:

6. Rovná daň na Slovensku

6.1. Podmienky a predpoklady, ktoré viedli k zavedeniu rovnej dane na Slovensku

Na Slovensku pred zavedením rovnej dane posledná výrazná reforma daňovej sústavy bola uskutočnená v roku 1993 a to pod vplyvom vážnych zmien v ekonomickej sfére, prechodu od centrálne plánovaného hospodárstva k trhovo orientovanej ekonomike. *Daňové zákony platné od roku 1993 boli veľakrát novelizované, najmä v snahe „zaplátať“ ich nedostatky. Zmeny daňových zákonov boli podmienené aj politickými vplyvmi, nakoľko názory pravicovo a ľavicovo orientovaných politických subjektov na daňové právo sú značne odlišné. Pod tlakom sa do daňových zákonov dostalo aj veľa nesystémových výnimiek, ktoré zvyhodňovali či znevýhodňovali určité skupiny daňovníkov. Dôsledkom tohto procesu bolo výrazné skomplikovanie daňového práva. Množstvo výnimiek a podmienok spôsobovalo nejednoznačnosť zákonov, čo zasa vyvolávalo potrebu vydávania ďalších usmernení či výkladov.* ³³

Problémy v praxi spôsobovalo aj uplatňovanie rôznych sadziieb daní, či už podľa výšky základu dane (napríklad pri dani z príjmu fyzických osôb podľa výšky príjmu), ale aj existencia rôznych špeciálnych režimov a početných výnimiek.

V dôsledku toho boli daňoví poplatníci motivovaní k presunom svojich príjmov do iných druhových skupín, časovému rozloženiu či dokonca presunu na iné, výhodnejšie zdaňované subjekty. Takto „optimalizovali“ svoju daňovú povinnosť.

Nový daňový systém so zavedením rovnej dane mal ambíciu tieto nedostatky a deformácie odstrániť; resp. dokonca omnoho viac: zdaniť všetky druhy príjmov a všetky výšky príjmov rovnako a takto docieľiť maximálnu možnú mieru spravodlivosti.

Zákonom o dani z príjmov sa s účinnosťou od 1.1.2004 zaviedol nový princíp zdanenia príjmov; zdaniteľné príjmy právnických a fyzických osôb sú zdaňované jednotnou, rovnou sadzbou 19%.

33 – www.finance.gov.sk: Fakty, ktoré hovoria za reformu, 2003

Rovná daň dáva Slovensku

- *skutočnú komparatívnu výhodu*
- *nie je rovnaká daň,*
- *znamená rovnosť šancí,*
- *je jednoduchšia,*
- *až po nezdaniteľnom minime,*
- *najviac dodržiava princípy zdanenia,*
- *zdaňuje presne raz,*
- *zachováva progresivitu zdanenia,*
- *umožňuje paušálne zdanenie,*
- *znižuje priestor pre daňové úniky a špekulácie,*
- *odstraňuje niektoré výnimky, zrýchľuje hospodársky rast,*
- *je v súlade s medzinárodným právom, Ústavou a programovým vyhlásením vlády; rovná daň je teda spravodlivá, jednoduchá, neutrálna a účinná.* ³⁴

Jednoducho povedané, rovná daň znamená, že každý je zdaňovaný jednou sadzbou. V takomto systéme, namiesto komplexnej sady skupín na daň z príjmu, štát vyhlási prah, za ktorým všetci platia zo svojho príjmu fixnú sadzbu. Tento prah je normálne dostatočne nízky na to, aby poskytol „motiváciu“ občanom platiť dane namiesto ich nepriznávania. Takýto systém zdaňuje všetky príjmy len raz.

Z pohľadu rozloženia daňového bremena daňová reforma sleduje presunutie daňového zaťaženia z priamych daní na dane nepriame (daň z pridanej hodnoty a spotrebné dane), ktoré sú z hľadiska výberu daní jednoduchšie. Výsledkom daňovej reformy je zníženie váhy priamych daní.

Z makroekonomického hľadiska daňová reforma sľubuje pozitívne efekty pre podnikateľské prostredie; a pre ostatných daňovníkov. V minulosti uplatňovaná selektívna daňová politika založená na zvýhodňovaní určitých odvetví alebo typov podnikateľských subjektov bola nahradená plošnou daňovou politikou, ktorá vytvára všeobecne priaznivé podmienky pre podnikanie a investovanie (napríklad odpisovou

34 - www.finance.gov.sk: Fakty, ktoré hovoria za reformu, 2003

politikou, voľnejším umorovaním daňovej straty, zrušením podmienky zaplataenia pri uznávaní daňových výdavkov a pod.).

*Pri formulovaní novej daňovej politiky bolo potrebné zohľadniť aktuálnu situáciu vo verejných financiách a zámer vlády splniť deklarovaný cieľ vo vzťahu k Európskej únii, t.j. dosiahnuť, aby v roku 2006 celkový deficit verejných financií nepresiahol úroveň 3 % hrubého domáceho produktu. Preto bola základnou podmienkou daňovej reformy jej fiškálna neutralnosť. Úpravy jednotlivých daní sú navzájom previazané a podmienené. Výpadok príjmov štátneho rozpočtu vyplývajúci zo zavedenia rovnej dane z príjmov právnických osôb a fyzických osôb musel byť kompenzovaný zvýšením výnosov z iných daní, najmä DPH a spotrebných daní.*³⁵

6.2. Zásady zdaňovania uplatnené na Slovensku

V procese vymeriavania a vyberania daní sa štát riadi určitými pravidlami – daňovými zásadami, ktoré spätne pôsobia na jeho hospodársku politiku. Ak majú daňové zásady pôsobiť želateľným smerom a intenzitou na hospodársku politiku, nemôžu byť stabilné, musia byť v určitom pohybe, a tak ovplyvňovať hospodárstvo želateľným smerom. Daňové zásady majú z hľadiska ich pôsobenia na hospodársku politiku rôznu hierarchickú hodnotu a pri ich vzájomnej konkurencii sa budú niektoré z nich v určitom období uplatňovať prednostne. Preto napríklad v období hospodárskej prosperity štátu sa budú uplatňovať iné daňové zásady ako v období jeho stagnácie.

Daňové zásady sú pravidlá a postupy, ktoré štát uplatňuje pri realizácii svojej daňovej politiky. Slovenská daňová reforma je založená na nasledovných zásadách:

6.2.1. Spravodlivosť, proporcialita

Princíp spravodlivosti nerieši otázku, či samotné vyberanie daní je spravodlivé, ale to, aby spôsob ukladania a vyberania daní bol čo najspravodlivejší, tým viac, že výchyľky v tejto oblasti sú ľuďmi vnímané zvlášť citlivo. Dane musia byť spravodlivé horizontálne aj vertikálne.

35 – www.financie.gov.sk: Fakty, ktoré hovoria za reformu, 2003

Horizontálna spravodlivosť znamená, že rovnaké predmety zdanenia majú byť zdanené rovnako (napríklad príjmy, majetok alebo spotreba rôznych osôb majú byť zdanené v zásade rovnako bez ohľadu na povahu týchto osôb). Vertikálna spravodlivosť znamená, že subjekt, ktorý má vyššie príjmy, väčší majetok alebo spotrebu, platí vyššiu daň, pričom by však mala byť zachovaná zásada proporcionality, t. j. miera zdanenia by nemala progresívne stúpať so zvyšujúcim sa základom dane (lineárna sadzba dane). ³⁶

Uvedená zásada nachádza svoje vyjadrenie napríklad v § 1 a § 15 zákona o dani z príjmov.

Daňová spravodlivosť je dosiahnutá vtedy, ak každý daňovník prispieva na úhradu spoločných výdavkov adekvátnym a primeraným podielom. ³⁷

6.2.2. Neutrálnosť

Uvalenie akejkoľvek dane ovplyvňuje ekonomické správanie daňových subjektov už len preto, lebo týmto subjektom odčerpá časť ich disponibilných zdrojov. Úplne neutrálna daň preto neexistuje. Zdanenie však musí byť neutrálne v tom zmysle, že nemá skresľovať hospodárske procesy a má v čo najmenšej miere ovplyvňovať ekonomické rozhodnutia subjektov. Keď subjekty začnú svoje správanie prispôbovať umelo a zle vytvoreným daňovým normám, napr. preskupovať svoje príjmy, znižuje sa tým celospoločenská efektívnosť alokácie zdrojov.

6.2.3. Vylúčenie duplicity zdanenia

K zdaneniu príjmov má dôjsť len raz, a to pri prechode od tvorby dôchodkov k ich spotrebe, resp. reinvestícii. Obdobne by napr. pri majetkových daniach nemalo dochádzať k viacnásobnému zdaňovaniu majetku.

Táto zásada je vyjadrená napríklad v § 45 zákona o daniach z príjmov; uplatnenie tejto zásady v slovenskom daňovom systéme je tiež zrejmé z toho, že v

³⁶ – www.financie.gov.sk : Fakty, ktoré hovoria za reformu, 2003

³⁷ – Babčák, V.: Dane a daňové právo na Slovensku I., Košice, Vydavateľstvo Aprilla, s.r.o., 2008, s. 38

rámci daňovej reformy bola zrušená daň z prevodu a prechodu nehnuteľností ako aj daň z dividend.

6.2.4. Jednoduchosť a jednoznačnosť

Pravidlá zdaňovania musia byť jednoduché a jednoznačné. Daňový systém má obsahovať len nevyhnutné minimum noriem, tieto musia byť ľahko pochopiteľné a smú mať len jeden výklad. Čím sú právne predpisy zložitejšie, tým sú vyššie náklady a nároky na výpočet, výber a správu dane, často dochádza k chybám. K vybranému objemu dane musia byť náklady na jej výber minimálne.

Daňové predpisy majú byť jednoduché a zrozumiteľné aj preto, že daňové zákony nie sú určené len pre správcov dane a odborníkov v oblasti daní, ale aj pre niekoľko miliónov daňových subjektov. ³⁸

6.2.5. Účinnosť

Daň musí byť účinná. To znamená, že nesmie poskytovať legálne možnosti vyhnutia sa plateniu dane a nesmie uľahčovať nelegálny daňový únik, alebo dokonca subjekty k tomu nabádať alebo motivovať. Tak isto nesmie neprimeranými zásahmi a nelogickými opatreniami subjekty k daňovému úniku nepriamo nútiť. Čím viac výnimiek zákon obsahuje, tým ľahšie sa nájdu možnosti úniku. Účinnosť tiež znamená, že výnos z dane musí byť primerane vysoký, aby daň plnila svoju fiškálnu funkciu, t. j. celkové náklady na aplikáciu dane na strane daňových subjektov (napr. administratívne náklady) i štátnych orgánov (náklady na správu dane) musia byť primerané vo vzťahu k výnosom z dane.

6.2.6. Únosnosť

Daň musí byť únosná, to znamená že má byť nastavená tak, aby zabezpečila štátu dostatočný daňový príjem pohybom daňovej sadzby smerom nahor alebo nadol a zabezpečila tak finančné prostriedky na uhradenie jeho

38 – www.financie.gov.sk: Fakty, ktoré hovoria za reformu, 2003

daňových výdavkov. Navyše vybrané dane majú slúžiť ako nástroj štátu na podporu rozvoja preferovaných odvetví.

6.2.7. Zákonnosť

Dane a daňové povinnosti môžu byť uložené len zákonom alebo na základe zákona. Uvedený princíp možno vyjadriť aj latinskou právnou vetou „Nullum tributum sine lege“.

Čl. 93 ods. 3 Ústavy SR je pre daňové právo významný tým, že vymedzuje okruhy vecí, ktoré nemôžu byť predmetom referenda. Medzi tieto veci zaraďuje aj dane. ³⁹

Zákony o daniach musia byť formulované tak, aby ich výklad bol jednoznačný a neumožňoval rôzny výklad rôznymi orgánmi, resp. subjektami. Taktiež musí byť zabezpečená požiadavka zosúladenia nižších právnych noriem, t. j. vládnych nariadení a vyhlásiek ústredných orgánov so zákonmi.

6.2.8. Stimulačná zásada

Je v záujme štátu v daňovom systéme podporovať prvky podnecujúce, stimulujúce podnikanie, na druhej strane mal by zabezpečiť aj rešpektovanie sociálnych dimenzií a vychádzať z dôkladnej analýzy predpokladaných dôsledkov jednotlivých druhov daní na jednotlivé skupiny daňových subjektov; najmä na sociálne najslabšie skupiny. Daňová sústava má pôsobiť pozitívne na podnecovanie investovania a vytvárania nových pracovných príležitostí, ako aj podporovať malé a stredné podnikanie. Uplatnenie tejto zásady nachádzame napríklad i v § 15 zákona č. 595/2003 Z. z. o daniach z príjmov.

6.2.9. Ďalšie tézy

Okrem uvedených všeobecných princípov zdaňovania je pri tvorbe daňového systému potrebné zohľadniť nasledovné tézy:

39 - Babčák, V.: Dane a daňové právo na Slovensku I., Košice, Vydavateľstvo Aprilla, s.r.o., 2008, s. 67

- Priame zdaňovanie príjmov má slúžiť na plnenie fiškálnych cieľov a v zásade sa nemá používať na plnenie iných cieľov, ako napr. sociálna politika, štrukturálna či regionálna politika a hospodárska politika. Zavádzanie špecifických daňových režimov, a to z akýchkoľvek dôvodov, vedie ku zvyšovaniu zložitosti daňového systému, nárastu celospoločenských nákladov na jeho aplikáciu a k zvyšovaniu rizika obchádzania daní.
- Daňové princípy sa musia realizovať bez ohľadu na záujmy, zámery a ciele rôznych parciálnych záujmových skupín.
- Nevyhnutné potreby štátneho rozpočtu sa premietnu do výšky sadzieb, ale nesmú ovplyvniť realizáciu daňových princíпов.
- Zmeny v rámci daňovej reformy je vhodné realizovať podľa možností naraz a čo najskôr, aby daňovníci čím skôr pociťovali jej výhody a aby nový daňový systém reálne fungoval ešte počas tohto volebného obdobia.

Niektoré vyššie uvedené zásady nebolo možné v plnej miere dodržať súčasne. Napríklad zásada jednoduchosti môže byť niekedy v protiklade so zásadou jednoznačnosti - presné definície pojmov môžu vyžadovať zložitejšie slovné vyjadrenie.

Zásada, že potreby štátneho rozpočtu sa premietnu do výšky sadzieb, tiež neplatí absolútne, pretože vysoké požiadavky na rozpočtové zdroje by mohli viesť k neprimerane vysokým sadzbám dane, ktoré by daňové subjekty mohli pociťovať ako nespravodlivé (so všetkými negatívnymi dôsledkami) a napokon by ani nemuseli viesť k naplneniu zamýšľaných rozpočtových cieľov vzhľadom na vyššiu pravdepodobnosť obchádzania daňových povinností, atď.. Vysoké sadzby daní tiež nepriaznivo ovplyvňujú celkové podnikateľské prostredie.

Daňová reforma sa uskutočňovala v kontexte ďalších spoločenských zmien, napr. reformy sociálneho systému, dôchodkového zabezpečenia, zdravotníctva. Bola nevyhnutná koordinácia týchto reforiem a ich vzájomné zladenie tak, aby výsledný efekt bol optimálny a aby pozitívne pôsobil na hospodársky rast, rast pracovných príležitostí a neznižoval motiváciu k podnikaniu a k legálnemu zamestnávaniu. V tomto procese sa neskôr môže ukázať ako nevyhnutné korigovať niektoré predstavy

o daňovom systéme s ohľadom na zámery vlády v iných oblastiach. *Napríklad podpora rodín prostredníctvom nezdaniteľnej časti základu dane na dieťa sa môže ukázať ako efektívnejšia než systém rodinných prídavkov, pretože podpora formou nezdaniteľnej časti základu dane neznižuje motiváciu dosahovať príjmy prácou.* ⁴⁰

Vychádzajúc z vyššie uvedených všeobecných odporúčaní a zohľadňujúc konkrétne podmienky slovenskej spoločnosti sa javilo ako najvhodnejšie zdaňovať zisk, majetok a spotrebu, zaviedla sa preto nasledovná sústava daní:

40 - www.finance.gov.sk: Fakty, ktoré hovoria za reformu, 2003

7. Sústava daní na Slovensku

Poslaním daní je zabezpečovať tok príjmov do štátneho rozpočtu, a tým zabezpečovať peňažné vzťahy spojené s plnením funkcií štátu. Daňová sústava predstavuje súhrn daní, ktoré je možné vyberať na území SR.

Sústava daní Slovenskej republiky

Priame dane		Nepriame dane	
Daň z príjmov	Miestne dane	DPH	Spotrebné dane
	- z nehnuteľností		- z vína
	- za psa		- z piva
	- za užívanie verejného priestranstva		- liehu
	- za ubytovanie		- z tabakových výrobkov
	- za predajné automaty		- z minerálneho oleja
	- za nevýherné hracie prístroje		
	- daň za vjazd vozidla do historickej časti mesta		
	- za jadrové zariadenie		
	- z motorových vozidiel		

Sústava daní v Slovenskej republike po daňovej reforme od 1. januára 2004 obsahuje výrazné zmeny hlavne v majetkových daniach, z ktorých sa niektoré jednak zrušili (napr. daň z prevodu a prechodu nehnuteľností, daň z darovania a daň z dedičstva) a vznikli nové miestne dane (napr. daň za psa, daň za užívanie verejného priestranstva, daň za ubytovanie a ďalšie), a jednak nastal ich presun do miestnych daní.

Hlavné črty daňovej reformy možno zhrnúť:

- zavedenie rovnej sadzby dane z príjmov vo výške 19 %,
- zavedenie jednotnej sadzby aj u DPH vo výške 19 %, (od 1.1.2007 to už neplatí),

- zvýšenie spotrebných daní mierne nad minimálne sadzby požadovane EÚ,
- zrušenie dane z prevodu a prechodu nehnuteľností,
- zrušenie dane z dedičstva a darovania,
- zvýšenie nezdaniteľného minima a zavedenie daňového bonusu,
- zrušenie dane z dividend,
- zrušenie viacerých výnimiek odpočítateľných položiek a špeciálnych režimov pri zdaňovaní príjmov.⁴¹

Zákon o dani z príjmov predstavuje jeden z kľúčových zákonov v daňovej sústave SR. Tento zákon zaviedol tzv. rovnú daň, t.j. zdaňovanie všetkých druhov príjmov fyzických aj právnických osôb jednou lineárnou sadzbou dane vo výške 19%.

Zákon o dani z príjmov okrem toho značne zjednodušil spôsob zdaňovania príjmov tým, že zrušil dovtedy uplatňovanú osobitnú sadzbu dane z príjmov, z ktorých sa daň vyberala zrážkou (sadzby dane od 5% do 25%), pričom na uvedené príjmy je uplatnená rovnako sadzba dane vo výške 19%.

Medzi ďalšie prednosti tohto zákona patrí skutočnosť, že odstránil, resp. značne zúžil široký okruh výnimiek a oslobodení a že zrušil inštitút paušálnej dane, ktorý sa prezentoval ako nesystémový prvok v zdaňovaní príjmov.

Zákon o dani z príjmov vytvára relatívne rovnaké podmienky zdaňovania príjmov fyzických aj právnických osôb. Toto platí napriek tomu, že daň fyzických a právnických osôb sú upravené v osobitných častiach zákona. Zákon obsahuje aj časť spoločnú pre obe zložky dane z príjmov. V tomto právnom predpise je navyše regulovaný aj spôsob platenia a vyberania dane z príjmov, tzn., že zákon vyjadruje komplexnosť právnej úpravy zdaňovania príjmov. ⁴²

Zavedenie rovnej dane z príjmov bolo najmä v oblasti zdaňovania z príjmov fyzických osôb spojené vo veľkom rozsahu s okamžitým výpadkom príjmov štátneho rozpočtu, vzhľadom na potrebu kompenzovať zvýšenie sadzby pre nízko príjmové

41 - Harumová, A.: Vplyv zavedenia rovnej dane v SR na daňové príjmy štátu, 2006, (www.rovnadan.sk)

42 – Babčák, V.: Dane a daňové právo na Slovensku I., Košice, Vydavateľstvo Aprilla, s.r.o., 2008, s. 270

skupiny súčasným zvýšením nezdaniiteľného minima. Zavedenie systému tzv. rovnej dane bolo preto podmienené ďalším presunom zdanenia na nepriame dane do oblasti dane z pridanej hodnoty a spotrebných daní.

Zmeny daňového systému pôsobia teda na zmeny daňových príjmov a to jednak na celkovú výšku daňových príjmov aj na zmenu štruktúry daňových príjmov. Právny základ zdanenia a určenia daňových povinností závisí od vzťahu daňovníka a jeho príjmov k štátnemu územiu. Tento vzťah ovplyvňujú dva aspekty daňovej príslušnosti:

Osobná daňová príslušnosť je založená na vzťahu medzi štátom a daňovníkom. V prípade daňového rezidenta ide o daňovníka s neobmedzenou daňovou povinnosťou, ktorá sa viaže na príjmy plynúce z tuzemských aj zahraničných zdrojov. Rezidenti sú fyzické osoby, ktoré majú na území SR trvalý pobyt, alebo sa tu obvykle zdržiavajú (zdržiavajú sa na území SR aspoň 183 dní v kalendárnom roku, s výnimkou tých, ktorí sa tu zdržiavajú za účelom liečenia alebo štúdia).

Vecná daňová príslušnosť je daná vzťahom medzi štátom a predmetom dane. Každý štát využíva právo zdaniteľ každý príjem, ktorého zdroj je na jeho území. Pri zdaňovaní príjmov daňových nerezidentov sa zdaňujú iba príjmy, ktorých zdroj sa viaže na územie SR. V uvedenom prípade ide o obmedzenú daňovú povinnosť. Aplikácia osobnej a vecnej daňovej príslušnosti vyvoláva problémy v súvislosti s dvojitým zdanením.

7.1. Daň z príjmov

Podriadenie všetkých dosiahnutých príjmov a ziskov ekonomicky aktívnych subjektov z rôznych druhov činností (či už ide o občana alebo firmu) je potrebné považovať za historicky najstaršie spôsoby zdaňovania vo všetkých krajinách sveta s vyspelejšou ekonomikou. Nie je to inak ani v Slovenskej republike, ktorá sa zaradila, s účinnosťou od 1. mája 2004, medzi členské krajiny Európskej únie, teda do ekonomického a spoločenského zoskupenia vyspelých európskych krajín.

Dane z príjmov zabezpečujú na jednej strane stabilný príjem do verejných rozpočtov (štátneho rozpočtu, prípadne do regionálnych, resp. miestnych rozpočtov), na druhej strane prostredníctvom nich možno vytvárať predpoklady na rozvoj podnikateľských aktivít jednotlivých ekonomických subjektov, alebo ich naopak tmiť, ak by sa rozvíjali nežiaducim smerom. Platí to, samozrejme, za predpokladu, že štát reprezentovaný zoskupením určitých politických strán prejaví dostatočný záujem o zásahy do ekonomiky prostredníctvom daní. ⁴³

Hoci zdaňovanie príjmov je predovšetkým vnútornou záležitosťou každého štátu, vzhľadom na členstvo v medzinárodných ekonomických zoskupeniach musí štát pri zavádzaní a uplatňovaní konkrétneho daňového systému zdanenia príjmov rešpektovať určité pravidlá, ktoré sa v danom spoločenstve uplatňujú.

*Oblasť zdaňovania príjmov v SR prešla od roku 1989, kedy sa zásadným spôsobom zmenili spoločenské a ekonomické podmienky, až po súčasné obdobie viacerými významnými zmenami. Vývoj za toto obdobie priniesol nové aspekty zdaňovania, či už ide o fyzické alebo právnické osoby. Najvýraznejšie zmeny v oblasti zdaňovania príjmov sa uskutočnili v rámci tzv. daňovej reformy prijatím zákon o dani z príjmov s účinnosťou od 1. januára 2004. Tieto zmeny prinášajú úplne nový prístup k uplatňovaniu sadzieb dane, zavedenie jednej sadzby dane vo výške 19 % zo základu dane pri zdaňovaní príjmov fyzických osôb, ako aj pri zdaňovaní príjmov právnických osôb. Táto zmena sa dotkla najmä zdaňovania príjmov fyzických osôb, pri ktorom sa v minulosti uplatňovali progresívne sadzby dane. Uvedený zákon prináša aj ďalšie zmeny, ktorými sa budeme v nasledujúcom texte zaoberať.*⁴⁴

V nových zmenených podmienkach prechodu od centrálne riadeného systému hospodárenia k trhovému hospodárstvu s vyspelou ekonomikou vyvolalo potrebu novelizovať zákony o daniach z príjmov, ako aj prijatie nových zákonov v uplynulom období. Zase v súčasnom období je potrebné prispôbovať jednotlivé ustanovenia zákona o dani z príjmov podmienkam súvisiacim s členstvom v Európskej únii, ako aj podmienkam súvisiacim s integráciou Slovenska do svetových ekonomických štruktúr

43 - Schultzová, A. a kol. : Daňovníctvo, daňová teória a politika, Bratislava, Iura Edition, 2007

44 - Schultzová, A. a kol. : Daňovníctvo, daňová teória a politika, Bratislava, Iura Edition, 2007

(členstvo v rámci zoskupenia krajín OECD). Postupne by sa však mal systém zdaňovania príjmov či už fyzických, alebo právnických osôb ustáliť.

System zdaňovania príjmov v štáte, ktorého ekonomika je založená na princípoch trhového hospodárstva vychádza z viacerých princípov. Pri zdaňovaní určitej skupiny daňových subjektov sa uplatňuje princíp jednej dane z príjmov (daň z príjmov fyzických osôb). Hoci aj súčasná právna úprava zdaňovania príjmov fyzických osôb obsahuje určité špecifiká, zásadné rozdiely v zdaňovaní sa odstránili uplatňovaním rovnakých sadziieb dane pre jednotlivé druhy príjmov, zjednotením spôsobu výpočtu dane v spoločnom základe atď. ⁴⁵

Podľa analýzy Ministerstva financií SR zdaňovanie príjmov fyzických osôb v spoločnom základe dane v rokoch 1993 až 2003, pri uplatňovaní progresívnych kľzavých sadziieb, znamenalo zvýšenie daňového zaťaženia daňovníkov v porovnaní so spôsobom parciálneho zdaňovania jednotlivých druhov príjmov pred rokom 1993.

Uplatňovanie progresívnych sadziieb sa najmä pri zdaňovaní príjmov fyzických osôb z podnikateľskej činnosti ukazovalo do určitej miery ako problematické a diskutabilné, pretože progresívne sa zdaňovali nielen príjmy, ktoré daňovník v konečnom dôsledku použil na vlastnú spotrebu (vrátane spotreby členov jeho rodiny), ale aj tá časť príjmov, ktorá mala slúžiť na zabezpečenie kontinuity v podnikaní a na ďalší rozvoj podnikateľských aktivít právnických osôb (napr. spoločnosti s ručením obmedzeným), pri ktorých sa uplatňovala lineárna sadzba dane, boli fyzické osoby – podnikatelia znevýhodnení.

*Pri dani z príjmov právnických osôb, ktorá nahradila odvod zo zisku, dôchodkovú daň a poľnohospodársku daň, sa vytvorili v zásade rovnaké podmienky zdaňovania. Zatiaľ čo daňové sadzby boli v minulosti veľmi diferencované, v období po roku 2003 (až na výnimky v rokoch 1993 až 2003) sa používala len jedna sadzba (postupne vo výške 45 %, 40 %, 25 %). Od roku 2004 sa uplatňuje rovnako ako pri dani z príjmov fyzických osôb 19 % sadzba dane.*⁴⁶

45 - www.finance.gov.sk: Fakty, ktoré hovoria za reformu, 2003

46 - Harumová, A.: Vplyv zavedenia rovnej dane v SR na daňové príjmy štátu, 2006, (www.rovnadan.sk)

Zákon o dani z príjmov je jedným z kľúčových zákonov v daňovom systéme Slovenskej republiky. S účinnosťou od 1. januára 2004 zaviedol nový princíp zdanenia príjmov zavedením tzv. rovnej dane, keď zdaniteľné príjmy právnických a fyzických osôb sa zdaňujú jednotnou rovnou sadzbou 19%.

V uplynulom období bol niekoľkokrát zmenený, pričom potrebu týchto zmien vyvolávali jednak zmeny iných súvisiacich právnych predpisov, tak aj zmeny – korekcie v samotnej daňovej politike zo strany štátu.

Daň z príjmov slúži predovšetkým na financovanie potrieb štátneho rozpočtu, ale tiež na tvorbu miestnych rozpočtov orgánov miestnej samosprávy.

*Zákon o dani z príjmov upravuje (§1 daňového zákona)
daň z príjmov fyzickej a právnickej osoby,
spôsob platenia a vyberania daní.*

Pred týmto zákonom má prednosť medzinárodná zmluva, ktorá bola schválená, ratifikovaná a vyhlásená v zbierke zákonov. Ak táto medzinárodná zmluva ustanovuje inak ako zákon o dani z príjmov, pri zdanení sa postupuje podľa tejto zmluvy (§ 2 daňového zákona). 47

Daňová povinnosť pri dani z príjmov sa viaže bezprostredne na dôchodok (príjem) daňového subjektu. Podľa daňového zákona príjmy všetkých daňových subjektov (fyzické osoby, zahraničné osoby, právnické osoby a ostatné subjekty) sa zdaňujú jednou lineárnou percentuálnou sadzbou (tzv. rovná daň) vo výške 19 %. Pri zdaňovaní sa líšia pravidlá pre stanovenie základu dane u jednotlivých typov subjektov. Napríklad u zamestnanca (príjem zo závislej činnosti) je základom dane jeho mzda znížená o odvody do poisťovní a nezdaniteľné minimum. U podnikateľa (príjem z podnikania) je základom dane upravený výsledok hospodárenia. Príjmy vo všetkých možných formách sú zdaňované len raz, a to vtedy, keď prechádzajú od ich tvorby k ich použitiu. 48

47 – zákon číslo 595/2003 Z. z. o dani z príjmu v znení neskorších predpisov

48 - Harumová, A.: Vplyv zavedenia rovnej dane v SR na daňové príjmy štátu, 2006 (www.rovnadan.sk)

Druh dane	Subjekt dane	Predmet dane	Základ dane	Sadzba dane
Daň z príjmov	Fyzická osoba	<ul style="list-style-type: none"> - príjmy zo závislej činnosti, - príjmy z podnikania, z inej samostatnej zárobkovej činnosti, - príjmy z kapitálového majetku, - ostatné príjmy 	suma čiastkových základov	19 % zo základu dane zníženého o daňovú stratu a nezdaniteľné časti
	Právnická osoba	<ul style="list-style-type: none"> - príjem podľa typu právnickej osoby 	výsledok hospodárenia alebo rozdiel medzi príjmami a výdavkami	19 % zo základu dane zníženého o daňovú stratu

7.1.1. Daň z príjmov fyzických osôb

V zmysle zákona o dani z príjmov predmetom dane z príjmov sú všetky príjmy fyzických osôb s výnimkou príjmov vylúčených z predmetu dane (§ 2 zákona).

Daňový zákon vymedzuje, ktoré príjmy nie sú predmetom dane. Predmetom dane nie sú predovšetkým tie príjmy, ktoré už raz predmetom zdanenia boli a ich ďalším zdanením by bola porušená zásada jediného priameho zdanenia týmto sú vyplatené podiely na zisku po zdanení, dividendy, príjmy nadobudnuté dedením a darovaním. Z predmetu dane z príjmov je vylúčená aj daň z pridanej hodnoty na výstupe u platiteľov tejto dane vzhľadom na to, že túto daň je daňovník povinný odviešť do štátneho rozpočtu.

Spôsob zdaňovania daňou fyzickej osoby v zmysle zákona sa určuje na základe jednotlivých druhov príjmov, ktorý daňovému subjektu plynú. Rozdelenie

príjmov podľa druhov príjmov, ktoré sú bližšie špecifikované v zákone, zodpovedá potrebe rešpektovať rozdiely pri zisťovaní základu dane a pri vyberaní dane z príjmov. Daňový zákon v §§ 6 až 8 upravuje tieto druhy príjmov fyzických osôb: príjmy zo závislej činnosti, príjmy z podnikania, z inej samostatnej zárobkovej činnosti a z prenájmu, a príjmy z kapitálového majetku a ostatné príjmy.

Do základu dane (§ 4 daňového zákona) (čiastkového základu dane) sa zahŕňa zdaniteľný príjem znížený o výdavky preukázateľne vynaložené na jeho dosiahnutie, podľa toho ako to určuje daňový zákon.

Základom dane (čiastkovým základom dane) je všeobecne suma, o ktorú príjmy plynúce daňovníkovi v kalendárnom roku presahujú výdavky preukázateľne vynaložené na dosiahnutie, zabezpečenie a udržanie príjmov. Pre každého z vyššie uvedených druhov príjmov fyzických osôb je základ dane (čiastkový základ dane) určený osobitne, presne určenými špecifikami.

Pri výpočte základu dane (čiastkového základu dane) najpočetnejšej skupiny fyzických osôb, t. j. tých, ktorí poberajú príjmy len, resp. prevažne zo závislej činnosti (ďalej len zamestnanci), najvýznamnejšiu položku, ktorá znižuje zdaniteľné príjmy tvoria povinné odvody do fondov ustanovené zákonmi pre zdravotné poistenie, sociálne poistenie a príspevky na poistenie v nezamestnanosti a ďalšie.

Tieto odvody tvoria významnú súčasť výdavkov aj v prípade fyzických osôb, ktoré majú príjmy z podnikania a inej samostatnej zárobkovej činnosti (napríklad živnostníci). Ďalším významným faktorom, ktorý ovplyvňuje zníženie základu dane je nezdaniiteľná časť základu dane (§11 daňového zákona).

Základnú – najvyššiu sumu nezdaniiteľnej časti základu dane z príjmov na daňovníka predstavuje suma (tzv. nezdaniiteľné minimum), ktorá je odvodená od životného minima (§ 11 daňového zákona). Táto suma bola upravená v súlade so zmenami v sociálnej oblasti, resp. v nadväznosti na celkový sociálno-ekonomický vývoj. Nezdaniiteľné minimum sa určuje tak, aby žiaden typ daňovníka pri žiadnej výške príjmu nebol zdanený viac ako pred zdaňovaním rovnou daňou.

Táto suma je pravidelne ročne valorizovaná spôsobom ustanoveným v zákone; súladne s valorizáciou sumy životného minima.

Konštrukcia uvedenej sumy pri jej vzniku vychádzala z priemernej výšky životného minima na jednotlivca, ako aj z nákladov na domácnosť. Ostatné nezdaniiteľné položky rovnako odrážajú postavenie daňovníka – fyzickej osoby a premietajú sa do nich najmä sociálne dôvody.

Od 1. januára 2005 sa rozšírili doterajšie nezdaniiteľné časti základu dane, a to o:

preukázateľne zaplatené príspevky na doplnkové dôchodkové sporenie
finančné prostriedky vynaložené daňovníkom na účelové sporenie,
finančné prostriedky vynaložené daňovníkom na životné poistenie.

Tieto nezdaniiteľné časti základu dane si môže daňovník uplatniť najviac v úhrne 12 000 Sk ročne pri splnení týchto podmienok: dojednaná doba platenia účelového sporenia alebo dohodnutá poistná doba je najmenej 10 rokov, plnenie nastane najskôr dovŕšením 55 rokov veku daňovníka.

Nezdaniiteľná časť základu dane na vyživované dieťa sa nahradila systémom daňového bonusu (§ 33 daňového zákona) v sume 4 800 Sk ročne na každé vyživované dieťa, žijúce v domácnosti s daňovníkom, ktoré je nezaopatreným dieťaťom. Daňový bonus je suma o ktorú si daňovník môže znížiť daň (už to nie je položka znižujúca základ dane).

O túto sumu si daňovník zníži vypočítanú daň. Úplne sa zrušili ostatné nezdaniiteľné časti dane uplatňované pred rokom 2004.

7.1.2. Daň z príjmov právnických osôb

Daňovníkom dane z príjmov právnických osôb je právnická osoba (§ 29 daňového zákona). *Dani takto podliehajú štátne podniky, obchodné spoločnosti, družstvá atď., ale aj daňovníci, ktorí nie sú zriadení na podnikanie (napríklad záujmové združenia právnických osôb, profesijné komory, občianske združenia vrátane odborových organizácií, politické strany a politické hnutia, štátom uznané*

cirkvi a náboženské spoločnosti, obce, vyššie územné celky, rozpočtové a príspevkové organizácie, štátne účelové fondy, vysoké školy, neinvestičné fondy, nadácie atď., avšak iba za stanovených podmienok, tzn. že nie zo všetkých príjmov.

49

Pri vyčíslení základu dane sa teda vychádza z účtovníctva a hospodársky výsledok (rozdiel medzi príjmami a výdavkami), je ďalej upravovaný podľa jednotlivých ustanovení zákona. Základ dane pre právnické osoby možno vyjadriť podľa zjednodušenej schémy:

*Výsledok hospodárenia (zistený z účtovníctva)
+ pripočítateľné položky (daňovo neuznané náklady, nezaúčtované výnosy a pod.)
- odpočítateľné položky (výnosy už zdanené, strata a pod.)
= základ dane (suma z ktorej sa počíta daň). 50*

7.2. Daň z pridanej hodnoty

Zákon o dani z pridanej hodnoty číslo 222/2004 Z. z. zo dňa 6. apríla 2004 je ďalším zo zákonov reformy daňového systému Slovenskej republiky. Zaviedol jednotnú sadzbu dane na tovary a služby vo výške 19 % zo základu dane (§ 27). Až od 1. januára 2007 došlo k zmene, keď na vymenované tovary (lieky, medicínske potreby a knihy) uvedené v prílohe č. 7 zákona, sa uplatňuje znížená sadzba dane 10 % zo základu dane. Zákon o dani z pridanej hodnoty bol v uplynulom období niekoľkokrát zmenený (k 1.1.2008 celkom 7-krát).

Daň z pridanej hodnoty (DPH) je v súčasnosti vo svete základný typ univerzálnej nepriamej dane a jeden z hlavných príjmov štátneho rozpočtu.

Všeobecným dôvodom zavedenia daní je príjem štátneho rozpočtu tej krajiny, na území ktorej je vykonávaná ekonomická aktivita. Okrem zdaňovania príjmov prostredníctvom priamych daní, je za pomoci DPH zdaňovaná aj spotreba.

49 – Babčák, V.: Dane a daňové právo na Slovensku I., Aprilla s.r.o. Košice, 2008, s. 298

50 - Harumová, A.: Vplyv zavedenia rovnej dane v SR na daňové príjmy štátu, 2006, (www.rovnadan.sk)

Daň z pridanej hodnoty nahradila z predchádzajúcej daňovej sústavy daň z obratu a daň dovoznú. Táto daň sa uplatňuje vo väčšine vyspelých európskych štátoch a hlavne v krajinách Európskej únie, čo má kľúčový význam hlavne pre integrujúce sa európske krajiny. Svojou ekonomickou podstatou je daň z pridanej hodnoty všeobecnou daňou, ktorá zaťažuje konečného spotrebiteľa, ale ktorú odvádza dodávateľ. Zdaňuje sa ňou verejná i súkromná spotreba, teda i vlastná spotreba podnikateľa, a dovoz. Pretože z technických príčin nie je možné vyberať túto daň u spotrebiteľa, sú platiteľmi dane v zásade všetci dodávatelia tovaru a služieb či už fyzické alebo právnické osoby.

Daň z pridanej hodnoty nezaťažuje majetok, ani hospodársky výsledok toho, kto ju odvádza, pretože platitelia dane vystupujú len v úlohe výbercov dane. V dôsledku toho im vznikajú dodatočné administratívne náklady súvisiace s vedením evidencie, platením daní, študovaním daňových zákonov, vyplňovaním daňových priznaní, platením poradenských služieb atď.

Daň z pridanej hodnoty je všeobecnou daňou zo spotreby. Zdaňujú sa všetky spotrebované tovary a služby jednou percentuálnou sadzbou priebežnou metódou, to znamená u každého platiteľa tejto dane z jeho pridanej hodnoty. Systém DPH funguje tak, že konečný spotrebiteľ daň predpísanú pre daný výrobok resp. službu zaplatí v cene výrobku, ale daň štátu v konečnom dôsledku "zaňho" odvedú všetci "členovia" distribučného kanála prostredníctvom pomerne premysleného systému platieb, ktorý zabezpečuje, že daň bude naozaj zaplatená za každý tovar resp. služby, ktorých sa týka. ⁵¹

Základ dane pritom tvorí všetko, čo dodávateľ prijal, alebo má prijať od odberateľa alebo od inej osoby.

Pri zjednodušenom pohľade sa touto daňou v konečnom dôsledku vždy zaťažuje hodnota (teda cena), o ktorú každý jednotlivý člen distribučného kanála zvýšil hodnotu (teda cenu), ktorú zaplatil predchádzajúcemu členovi distribučného kanála (napríklad veľkoobchodník maloobchodníkovi, keď mu predal daný predmet).

51 – Babčák,V.: Dane a daňové právo na Slovensku I., Aprilla s.r.o. Košice,2008, s. 156

Platná právna úprava dane z pridanej hodnoty je prispôsobená predpisom ES, ktoré upravujú uplatňovanie tejto dane. Ide predovšetkým o sekundárnu legislatívu, najmä smernicu Rady 2006/112/ES z 28. novembra 2006 o spoločnom systéme dane z pridanej hodnoty, ktorá je základnou smernicou upravujúcou uplatňovanie dane z pridanej hodnoty v EÚ. ⁵²

7.3. Spotrebné dane

Spotrebné dane patria do sústavy nepriamych daní, ktoré sú svojou podstatou spotrebného charakteru. Daň z pridanej hodnoty, ako univerzálny typ dane z konečnej spotreby, nemôže dostatočným spôsobom postihnúť zdanenie vybraných skupín výrobkov. Túto funkciu plnia spotrebné dane, z ktorých výnos predstavuje nezanedbateľný, relatívne stabilný príjem štátneho rozpočtu závislý od konečnej spotreby vybraných skupín výrobkov, ktorá je nepriamo regulovaná aj výškou daňového zaťaženia.

Pri spotrebných daniach sa neuplatňuje tzv. rovná daň, výrobky podliehajúce spotrebným daniam sú zdaňované paušálnymi daňami určenými na jednotku množstva.

Na rozdiel od dane z pridanej hodnoty, ktorá je tzv. viacstupňovou daňou, keďže sa uplatňuje na každom stupni v procese výroby a obehu, je spotrebná daň jednostupňovou daňou. Vyberá sa na jednom stupni, a to v zásade pri vyskladnení vybraného výrobku od výrobcu, pretože sa výrobok stáva zdaniteľným už v čase výroby, alebo pri jeho dovoze na daňové územie. Uvedeným mechanizmom sa zabezpečuje zníženie rizika možných daňových únikov tým, že vyrobený alebo dovezený predmet spotrebnej dane pri pohybe od výrobcu k spotrebiteľovi je zdanený, nakoľko neexistujú žiadne objektívne dôvody, aby sa rizikový predmet dane „pohyboval“ nezdanený.

Pri spotrebnej dani sa uplatňuje tzv. princíp cieľa, čo v praxi znamená, že daňová povinnosť vzniká pri uvoľnení predmetu dane pre konečnú spotrebu v krajine, kde ku

52 – Babčák,V.: Dane a daňové právo na Slovensku I., Aprilla s.r.o. Košice,2008, s. 156

konečnej spotrebe dochádza. Zákon o spotrebnej dani musí svojimi ustanoveniami zabezpečovať neutralitu tejto dane, ktorá je jedným zo základných princípov nepriamych daní. Neutralita má byť zabezpečená tým, že samotné zdanenie spotrebnou daňou a sadzby spotrebnej dane nemajú prihliadať na

- postavenie daňového dlžníka,
- sociálne, ekologické alebo ekonomické vplyvy,
- pôvod výrobku (dovoz, resp. v tuzemsku vyrobený výrobok). 53

Spotrebné dane sa vzťahujú na vybrané výrobky, ktoré boli stanovené zákonom o spotrebných daniach. Funkciu spotrebných daní predtým čiastočne nahrádzala daň z obratu, ktorá zaťažovala predaj a vnútro podnikovú spotrebu a neuplatňovala sa na dodávky pre výrobnú spotrebu, pre vývoz a pod. Spotrebné dane sú súčasťou základu dane pre výpočet DPH a pre ich kontrolovateľnosť sa vyberajú priamo u výrobcu alebo dovozcu.

Výber okruhu výrobkov podliehajúcich spotrebnej dani pri prechode na novú daňovú sústavu (od roku 2004) logicky vyplynul z dlhodobej tradície vyššieho daňového zaťaženia týchto výrobkov, ktorý súčasne zodpovedal výberu takýchto výrobkov v iných krajinách uplatňujúcich spotrebné dane.

Vyššie daňové zaťaženie spotrebnou daňou (v niektorých predmetoch spotrebnej dane predstavuje viac ako 100 % ceny výrobku) znamená, že ide o daňovo vysoko citlivé a rizikové výrobky, a preto je potrebné vytvoriť také legislatívne rámce, ktoré v maximálnej miere obmedzia priestor pre možné daňové úniky.

V Slovenskej republike podliehajú spotrebným daniam nasledovné druhy výrobkov:

- víno,
- pivo,
- lieh,
- tabakové výrobky,

- elektrina,
- uhlie,
- zemný plyn,
- minerálny olej (predtým uhľovodíkové palivá a mazivá).

Typickým znakom spotrebných daní je, že postihujú spotrebu vybraného okruhu výrobkov bez ohľadu nato, či boli vyrobené v tuzemsku alebo boli do tuzemska dovezené. Majú jednorázový charakter, pretože sa vyberajú jednorazovo v deň vyskladnenia alebo dovozu. Spotrebné dane majú svoj rozpočtový význam v tom, že predstavujú jeden z najdôležitejších príjmov štátneho rozpočtu. Príjem zo spotrebných daní je relatívne stály a pravidelný, pretože spotrebné dane postihujú tie okruhy tovarov, ktorých spotreba je relatívne stála a pružnosť dopytu minimálna. Základným znakom spotrebných daní je ich neutralita, ktorá vyplýva z ich nezávislosti od postavenia platiteľa dane, od vplyvov sociálnych, ekologických, od sídla platiteľa.

Po roku 2004 výška týchto príjmov plynúcich do štátneho rozpočtu vzrástla.

* * *

Po zavedení rovnej dane, po reforme daňovej sústavy, daňové príjmy v SR jednoznačne vzrástli čo dokumentuje aj vývoj príjmov z jednotlivých daní do štátneho rozpočtu. Rovná daň je uplatňovaná pri zdaňovaní príjmov a pri dani z pridanej hodnoty. Daňové príjmy štátu však vzrástli aj u spotrebných, čo je výsledkom presunu priamych daní na nepriame dane a tým aj zvyšovania spotrebných daní.

Zavedenie rovnej dane je oproti progresívnemu zdaneniu nepochybne krok správnym smerom, nie však konečnou stanicou. Rovnou daňou totiž daňová nespravodlivosť úplne nekončí. Nie je totiž celkom pravdou, že všetci pracujúci odvádzajú zo svojho príjmu rovných 19%. Dôvodom je inštitút nezdaniteľného minima (ako bolo uvedené v predchádzajúcej kapitole) a daňový bonus na dieťa, ktorý dokonca umožňuje dosiahnuť negatívnu daň.

Čím je nezdaniteľné minimum vyššie, tým sú vyššie aj daňové rozdiely. Rovná daň progresivitu v systéme podstatne znížila (ľudia s najvyššími príjmami boli do jej zavedenia zdaňovaní 38%), ale neodstránila. Ľudia s vyšším platom teda ešte vždy

odvádzajú vyššie dane, a to aj v absolútnych, aj v percentuálnych číslach. Navyše tu hrozí nebezpečenstvo, že v snahe zvýšiť dane (príjmy rozpočtu) by vláda mohla zvýšiť aj nezdaniteľné minimum, čo by v konečnom dôsledku spochybnilo zmysel celého súčasného daňového systému.

Problémom rovnej dane na Slovensku je aj jej vysoká sadzba. Sadzba rovnej dane bola zavedená na úrovni 19% aj napriek tomu, že mnoho ekonómov odporúčalo 15%. Jej výška pritom nie je vôbec nevýznamná. Tu je priestor na ďalšie „vylepšenia“ slovenskej daňovej reformy.

8. Konkrétne výsledky uplatňovania rovnej dane na Slovensku

Od zavedenia rovnej dane na Slovensku sú k dispozícii údaje z ktorých vyplýva, že zavedením a uplatňovaním tejto dane Slovensko získalo vyše 42 miliárd korún a 16-tisíc nových pracovných miest. Taký je podľa predstaviteľov agentúry SARIO výsledok prílevu zahraničných investícií na Slovensko za rok 2007. *Je to dvojnásobok oproti roku 2006. Niektorí analytici však upozorňujú, že zlatý vek investícií môže byť na konci a ochota k novým investíciám bude závisieť od toho, či vláda udrží reformy z hľadiska ich základnej filozofie, či teda zabezpečí pre podnikateľov priaznivé ekonomické prostredie. Okrem vhodných ekonomických podmienok je potrebné vyriešiť hlavne otázku korupcie a efektívnosti súdnictva.*⁵⁴

Dobrou správou je, že po stagnácii prílevu zahraničných investícií v rokoch 2005 a 2006, ktorá nasledovala po príchode veľkých investorov do automobilového priemyslu, zahraničné firmy opäť prejavili výraznejší záujem v roku 2007 o Slovensko, kedy tu preinvestovali 1,28 miliardy eur. *"Je to druhý najväčší objem investícií v histórii agentúry od roku 2001. V porovnaní s rokom ide o dvojnásobok investícií, pričom sa zvýšil aj počet novovytvorených pracovných miest,"* povedal šéf Slovenskej agentúry pre rozvoj investícií a obchodu Peter Hajaš.⁵⁵

Podľa dostupných údajov bol pre investorov najviac atraktívny vlni Košický kraj, kam smerovalo 16 z celkového počtu 64 investičných projektov. Najmenej záujemcov smerovalo, naopak, do Prešovského a Banskobystrického kraja. Podľa Hajaša je pozitívne, že pre investorov už nie sú prvoradé štátne stimuly. "Z investičných projektov žiadalo o štátnu pomoc 25 z nich," dodal.⁵⁶

Investorov môže odradiť politická klíma, ktorá síce praje sociálnej situácii občanov, ale nie až tak podnikateľom. Naposledy sa etablovaní aj potenciálni zahraniční záujemcovia o Slovensko sťažovali na nový Zákonník práce. Situácia sa však môže zhoršiť, ak vláda bude pokračovať vo svojom ťažení proti podnikateľskému prostrediu, hovorí hlavný analytik ING Bank Ján Tóth. *"Index podnikateľského prostredia PAS naznačuje, že súčasná vláda zničila asi dvadsať*

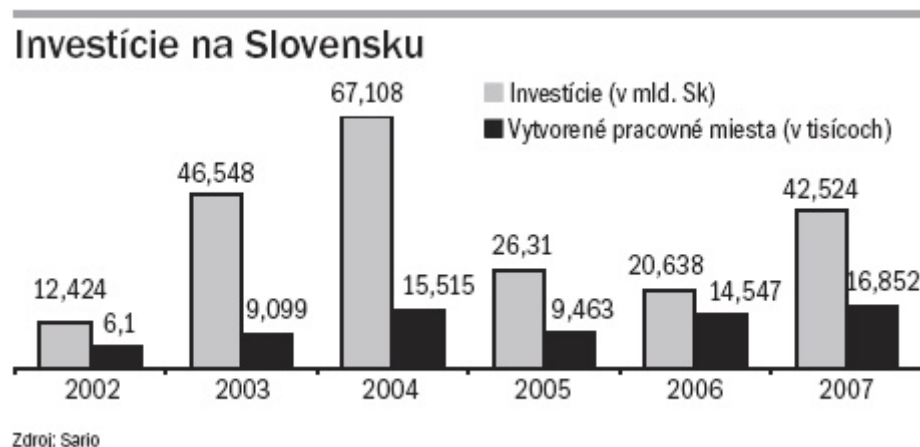
54,55,56 – Kóňa, M., Hospodárske noviny, 18.1.2008, www.hn.hnonline.sk

percent reformného kapitálu predchádzajúcej vlády. Ak to nebude pokračovať, Slovensko si stále zachová podstatnú časť výhod. Okolité krajiny nás však môžu v reformách predbiehať a zároveň vláda môže pokračovať v rušení zvyšných reforiem," vysvetľuje Tóth.⁵⁷

Index ekonomickej slobody krajín zverejnený Wall Street Journalom pred niekoľkými dňami opäť naznačuje, že problémom slovenského podnikateľského prostredia je korupcia a slabá vymožitelnosť práva súvisiaca s pomalým a ťažkopádnym súdnictvom. "Zlepšovanie v korupcii sa spomalilo v poslednom roku napríklad oproti Českej republike," hovorí Ján Tóth.⁵⁸

Hajaš však situáciu tak tragicky nevidí a Slovensko považuje za krajinu, kde sa investorom stále oplatí investovať. Pozitíva ako rovná daň alebo výhodná poloha s dosahom na trhy postsovietskych krajín podľa neho zatienia možné negatíva.

Nárast objemu investícií na Slovensku

Okrem nárastu objemu investícií uplatňovanie rovnej dane prinieslo Slovensku tieto pozitíva:

57 – Kóňa, M., Hospodárske noviny, 18.1.2008, www.hn.hnonline.sk

58 – Kóňa, M., Hospodárske noviny, 18.1.2008, www.hn.hnonline.sk

stúpla daňová disciplína,

rastie ekonomika a životná úroveň,

daňovú reformu podporuje väčšina obyvateľstva krajiny.

9. Rovná daň a Česká republika

Od 1. januára 2008 nadobudla účinnosť v poradí 89. novela zákona 586/1992 Sb. o daních z príjmov, ktorá zavádza jednotnú sadzbu dane z príjmu pre fyzické osoby. Do 1. januára 2008 sa v Čechách uplatňovala vo vzťahu k príjmom fyzických osôb progresívna daň so sadzbami od 12 do 32 %, vo vzťahu k príjmom právnických osôb sadzba 24 %. Uvedená novela zrušila progresívne zdanenie u fyzických osôb a stanovila jednotnú sadzbu dane pre fyzické osoby bez ohľadu na výšku dosiahnutého príjmu vo výške 15 %. U právnických osôb bola novelou stanovená sadzba dane z príjmov 21 %, pričom pre investičné fondy, podielové fondy a penzijné fondy sa vzťahuje sadzba 5%. Nemožno preto hovoriť o zavedení rovnej dane; ide len o jednotnú sadzbu dane vo vzťahu k z príjmom fyzických osôb. Nesporným pozitívom, ktorý priniesla táto novela je, že výška sadzby dane je stanovená na úrovni 15% a je predpoklad, že ešte poklesne. Je však na škodu daňovníkov, že uvedená sadzba dane sa uplatní vo vzťahu k takzvanej superhrubej mzde.

To je hrubá mzda zvýšená o odvody zamestnávateľa. Rozdiel medzi českým a slovenským základom dane tak bude vo výške celkových odvodov (zamestnanca a zamestnávateľa) a keby sme slovenský základ dane zdvihli o celkové odvody, stačila by sadzba 12,5%. Inými slovami, českých 15% je v slovenských podmienkach 23,1%.⁵⁹

Je namieste konštatovanie, že úsilie o zjednotenie odvodov a zavedenie ich stropu je krok správnym smerom, bolo by však prínosom pristúpiť k tejto problematike komplexnejšie a súčasne zreformovať aj odvody.

Ešte väčší, možno najväčší problém je fakt, že neboli zrušené takmer žiadne výnimky. Napríklad § 4 českého zákona o dani z príjmov obsahuje 43 rôznych výnimiek, z ktorých boli zrušené iba štyri. Tiež § 6 ods. 9 obsahuje ďalších 23 výnimiek a rušia sa len tri. Celkovo český zákon o dani z príjmov obsahuje vyše dvesto výnimiek a zatiaľ nič nenasvedčuje tomu, že by mali byť zrušené. Výnimky zo zdanenia je možné a nanajvýš vhodné zrušiť vtedy, zrušia sa všetky naraz a súčasne bude ponúknutá protihodnota vo forme nízkej sadzby dane.

59 – Sulík, R., Hospodárske noviny, Bratislava, 10.4.2007

Pritom práve zrušenie väčšiny výnimiek by výrazne pomohlo financovať výpadok spôsobený nízkou sadzbou dane. Keďže tomu tak nie je, nie je možné zaviesť 15%-nú daň pre všetky subjekty. Právnické osoby budú mať najprv 22%, o rok 20% a až 2010 klesne sadzba dane na 19%. Nie však na 15%, čo opäť len narušuje neutralitu zdanenia pri vysokých príjmov a rovnakej činnosti medzi živnostníkom a s.r.o. A naďalej budú mať niektoré subjekty sadzbu len 5% (§ 21 ods. 2).

Výsledný stav v žiadnom prípade nie je rovná daň, ale len jedna sadzba pri zdanení fyzických osôb (a ďalšie dve pre právnické osoby). V skutočnosti však bude existovať nespočetné množstvo efektívnych sadziieb dane (to je pomer skutočne zaplatenej dane k celkovým príjmom), podľa toho, kto ako šikovne si dokáže uplatniť výnimky, spravidla to budú daňovníci s vyššími príjmami. 60

Poľská vláda taktiež plánuje zaviesť nízkú rovnú daň z príjmu, a to najneskôr do roku 2011. Poľsko má v súčasnosti progresívne zdaňovanie príjmov, ktoré pozostáva z troch sadziieb vo výške 19, 30 a 40 %. Očakáva sa, že vláda by mala stanoviť jednotnú daňovú sadzbu na úrovni 17%, avšak efektívnou by bola sadzba vo výške okolo 13%, keďže vláda plánuje aj daňové úľavy a výhody pre rodiny. Vládna strana však nezverejnila odhady možného dopadu rovnej dane na vládne financie. Minister financií len povedal, že dane je potrebné znížiť, aby si krajina zabezpečila silný ekonomický rast.

60 - Sulík, R., Hospodárske noviny. Bratislava, 10.4.2007

10. Názory kritikov aj priaznivcov na zavedenie rovnej dane

Viceprezidentka Európskej banky pre obnovu a rozvoj (EBOR) Brigita Schmögnerová vo svojej prednáške Dane a sociálna spravodlivosť na pôde Slovenskej spoločnosti pre zahraničnú politiku v Bratislave vyslovila názor, že „Rovná daň má v každej krajine za následok prehlbovanie sociálnej nerovnosti, vrátane regionálnej. Platí to aj na Slovensku, kde v rámci daňovej reformy 19-% rovná daň spôsobila negatívne sociálne následky a zvýraznila rozdiely medzi bohatými a chudobnými.“⁶¹

B. Schmögnerová ďalej uviedla "Je evidentné, že rovná daň je daň, ktorá prispieva k výraznému prehlbovaniu nerovností v spoločnosti a jednoducho apetít na takéto prehlbovanie nerovností ani v európskych, a dokonca ani v zámorských spoločnostiach neexistuje."⁶²

Podľa nej tieto nerovnosti sa na Slovensku okrem rovnej dane prehlbujú aj tzv. daňou zo smrti. Pripomenula, že kampaň v roku 2000 až 2001, vedená vtedajšou Demokratickou stranou, zameraná na zrušenie dane z dedičstva bola opovážlivá a k takému kroku sa neodvážili ani vlády s najliberálnejším zameraním. Mal by sa v tejto súvislosti podľa jej názoru uplatňovať dvojitý meter, vždy a podľa možností za každých okolností.

V slovenskej daňovej sústave, upozornila, existuje dvojitý meter, pokiaľ hovoríme o dvojitom zdanení. "Pod hlavičkou zamedziť dvojitému zdaneniu sa zrušilo zdaňovanie dividend, ale naopak, zostalo zdaňovanie úspor." Úspory už raz boli totiž zdanené, pretože u občanov vznikali z toho, že získali príjmy podliehajúce zdaneniu.

Aj miera zdaňovania dlhodobých úspor sa zvýšila, nakoľko dlhodobé úspory boli zdaňované nulovou sadzbou a v súčasnosti až 19-% daňovou sadzbou“, vysvetlila pani Schmögnerová.⁶³

Viceprezidentka si položila otázku, či si môže Slovensko dovoliť niečo také, že sa v spoločnosti markantne prehlbujú sociálne rozdiely a narastá chudoba. Treba si uvedomiť, spresnila, že žiadna racionálne zmýšľajúca spoločnosť by nemala

^{61, 62, 63} - TA SR 23.11.2005, Petit Press

postupovať takou cestou, že nevyužije svoje zdroje, vrátane ľudských, alebo že dokonca svojou politikou podväzuje konečnú spotrebu. Zdôvodnila to tým, že ak sa zvýšia príjmy o 1 % najvyššej príjmovej skupiny, z hľadiska rastu konečnej spotreby to predstavuje zanedbateľný "efekt".⁶⁴

Ak sa však zvýši konečná spotreba stredných a nižších sociálnych skupín, ktoré predstavujú asi 85 až 90 % spoločnosti, tiež o 1 %, tak sa takmer o 1 % zvýši celkový dopyt, ktorý znamená výrazný stimul pre rast HDP. Podčiarkla, že z hľadiska ekonomickej racionality a racionálnej ekonomickej politiky, zameranej na hospodársky rast, "takáto politika je krátkozraká a nemôže dlhodobo uspieť."⁶⁵

Na margo slovenskej vlády a jej politiky povedala, že sa solidarita vo vnútri štátu programovo snaží eliminovať, ale zároveň sa požaduje európska solidarita, a aby sa eurofondy rozdeľovali pre štáty chudobnejšie, teda najmä nové štáty EÚ, a aby sa zvyšoval rozpočet únie, do ktorého prispievajú väčšou mierou práve štáty bohatšie.

Uvediem aj ďalšie názory stojace proti zavedeniu daňovej reformy v jej terajšej podobe. Tieto názory sú povedzme za rovnú daň, ale nesúhlasia s výškou jej sadzby.

Mnohí ekonómi však zavedenie rovnej dane privítali so zmiešanými pocitmi. Dôvodom je jej vysoká sadzba. Ministerstvo financií ju zaviedlo na úrovni 19%, aj napriek tomu, že mnoho ekonómov odporúčalo 15%. Jej výška pritom nie je vôbec irelevantná. Pre nízkopříjmové skupiny obyvateľstva sa totiž dane v konečnom dôsledku neznížili, naopak, znížená sadzba DPH stúpila zo 14% na 19%, čo pocítili predovšetkým tieto skupiny. V tomto prípade je kritika, že rovná daň pomohla najmä jednotlivcom a podnikom s vyššími príjmami, naozaj oprávnená.⁶⁶

Rovná daň ako sa ukázalo nie je o rovnosti, ale o zvýhodňovaní úzkej skupiny ľudí, ktorí majú vysoko nadštandardné príjmy. Úspory na daniach začínajú byť zaujímavé pri príjme nad 25 000 Sk mesačne, pričom takmer tri štvrtiny občanov Slovenska majú príjem pod hranicou priemernej mzdy, ktorá bola napr.

64, 65 - TA SR 23.11.2005, Petit Press

66 - Harumová, A.: Vplyv zavedenia rovnej dane v SR na daňové príjmy štátu, (www.rovnadan.sk)

v treťom štvrtroku v roku 2005 vo výške 16 816 Sk, pričom najnižšia priemerná mzda bola v zdravotníctve a to vo výške 13 155 Sk. Vplyvy zavedenia rovnej dane sú teda z makroekonomického hľadiska výhodné, ale z mikroekonomického pohľadu a teda z pohľadu dopadu daní na jednotlivcov s nízkymi príjmami v podstate prišlo k zvýšeniu daní, čo bolo zmiernené zvýšením nezdaniteľného minima.⁶⁷

Sú však početné opačné názory na daňovú reformu, ktoré sa opierajú o konkrétne číselné údaje, z ktorých je zrejmé, že nemajú pravdu tí, ktorí tvrdia, že reforma bola výhodná len pre bohatých a poškodila chudobných. Nie je to pravda, že by došlo k prepadu čistého reálneho príjmu jednotlivých skupín pracujúcich.

V ojedinelých prípadoch samozrejme to nemožno vylúčiť, ale faktom je, že prevažná väčšina rodín (najmä s deťmi) s aspoň jedným pracujúcim členom na daňovej reforme získala. Jednotlivec s minimálnou mzdou zvýšil v roku 2004 svoj reálny príjem o 3,1%, dvojica s minimálnou mzdou s dvoma deťmi reálne dokonca takmer o 9%. Neklesol ani reálny príjem u dôchodcov (+ 0,4%). V ďalších rokoch by sa tieto pozitívne výsledky mali ešte výraznejšie prejaviť vďaka dynamickému rastu ekonomiky a zamestnanosti.

Eugen Jurzyca, analytik INECO, zastáva názor, že *„Rovná daň je úspešná reforma. Pomohla zrýchliť hospodársky rast, nezasiahla politicky neúnosne do sociálneho rozloženia spoločnosti, pozitívne zviditeľnila Slovensko v zahraničí.“*⁶⁸

Vladimír Tvaroška, bývalý štátny tajomník Ministerstva financií SR: *„Rovná daň ukázala za tri roky svojej existencie jednoznačné prínosy pre slovenskú ekonomiku a jej obyvateľov. Jej zrušenie by neprinieslo ošoh nikomu, ani tým najchudobnejším.“*⁶⁹

A do tretice ďalší názor z radov obdivovateľov rovnej dane: *„Pri relatívne veľkej odpočítateľnej položke na daňovníka nie je ani dnešná daň skutočne rovná daň a zohľadňuje istú mieru solidarity s nízkopríjmovou skupinou daňovníkov (ich sadzba je v skutočnosti nižšia až nulová, ako v prípade priemerne či nadpriemerne*

⁶⁷ – Harumova, A.: Vplyv zavedenia rovnej dane v SR na daňové príjmy štátu, 2006, (www.rovnadan.sk)

^{68,69} – www.ineko.sk/clanky

zarábajúcich daňovníkov.“ 70

Reforma nie je samoučelná, je predpokladom vysokého a udržateľného rastu, bez ktorého sa nedá dosiahnuť rast zamestnanosti a životnej úrovne. Pri každej reforme platí, že jej zavedenie je len prvým krokom, minimálne rovnako dôležitá je správna implementácia a udržanie základnej filozofie. Stále je prítomné nebezpečenstvo jej postupnej erózie cez schvaľovanie rôznych výnimiek, špeciálnych sadzieb a režimov. Snaha o opätovné zavedenie zníženej sadzby DPH, prípadne tlak na zníženie niektorých spotrebných daní (najmä u pohonných hmôt) sú príkladmi možných rozhodnutí, ktoré môžu naštartovať postupnú eróziu nového daňového systému, uviedol bývalý minister financií SR, Ivan Mikloš, v roku 2005. 71

70 – www.ineko.sk/clanky
71 – www.minfin.sk 2005

11. Prognózy vývoja rovnej dane na Slovensku

Sú názory pre i proti uplatňovaniu daňovej reformy; podľa mojich postrehov však prevažujú kladné hodnotenia zavedenia a uplatňovania rovnej dane na Slovensku. Tak či tak po štyroch rokoch od jej zavedenia v praxi je už dostatok informácií svedčiacich o tom, že na podobe rovnej dane je potrebné ďalej pracovať a zdokonaľovať ju.

O uvedenej skutočnosti vypovedajú aj medzičasom prijaté novely zákona o dani príjmu, zatiaľ ich k 1. januáru 2008 bolo prijatých 18 (!!!). Obsahujú niektoré dielčie korektúry, týkajúce sa napríklad ustanovenia ďalších výnimiek, zavedenie dvojakých sadzieb dane z pridanej hodnoty, teda prinášajú zmeny, ktoré tú najvýraznejšiu prednosť slovenskej daňovej reformy – spočívajúcej v tom, že okrem toho, že stanovila jednotnú rovnú sadzbu dane, odstránila masívne výnimky z jej uplatnenia - narúšajú

Som toho názoru, že v záujme udržania základnej idey a filozofie daňovej reformy, ktorá sa začala uplatňovať v praktickom živote v roku 2004, bude potrebné skôr či neskôr bude vykonať najmä tieto jej zásadné úpravy:

- *zníženie dane z príjmu; 16% sadzba*

- *zrušenie 40 rôznych výnimiek*; tým dosiahneme rovnaký výnos dane z príjmov ako pri 19 %-nej sadzbe dane. Mám na mysli napríklad zrušenie daňového zvýhodnenia pre doplnkové dôchodkové sporenie, ďalej zrušenie 2 % asignácie; ak sa totiž zníži sadzba dane z 19 % na 16 %, tak povedzme firma XY, ktorá má základ dane 100 mil. Sk, platí dnes daň 19 mil. Sk a z nich 2 % je 380 tis. Sk. Pri znížení sadzby dane pri rovnakom daňovom základe na dani z príjmu zaplatí táto firma len 16 mil. Sk a ušetrí tak 3 mil. Sk a tie môže použiť na ľubovoľné charitatívne alebo iné prospešné účely.

Oslobodenie od dane pri predaji nehnuteľnosti; táto výnimka narúša zásadu, že daň z príjmu sa platí z akéhokoľvek zisku a príjmu, preto nemá opodstatnenie ani táto výnimka.

Nie je namieste tiež zachovanie odpočítateľnej položky zo základu dane v podobe uplatnenia paušálnych nákladov živnostníkov vo výške 60% a 40%; táto

výnimka zvädza daňovníkov k mystifikácii, keď zamestnanec sa formálne stane živnostníkom, aby mohol využiť túto zákonnú možnosť zníženia svojho základu dane.

Ďalej mám na mysli zrušenie daňového zvýhodnenia lízingu, zrušenie špeciálneho režimu pre verejnú obchodnú spoločnosť a zrušenie nezdaňovanie výhier.

Nemá opodstatnenie ani nezdanenie prvých 24 900 Sk pri príjmoch z nájmu nad rámec nezdaniteľného minima.

Zrušil by som aj výnimky pre špeciálne príjmové skupiny: sudcovia nemajú zdanené príplatkov k náhrade príjmu, hasiči s odmenami pri záchrane života, poslanci s paušálnymi náhradami (pre účely zdanenia zníženými o skutočné výdavky), vojaci v zahraničných misiách, vreckové na zahraničných cestách a podobne.

Pri nezdaniteľnom minime by bolo namieste neuplatňovať ho pri príjmoch u veľmi bohatých daňovníkov.

Nemožno pochybovať o tom, že nikoho, koho sa zrušenie práve tej „jeho“ výnimky bude týkať, sa nebude nadchýňať touto zmenou zákona o dani z príjmov. Na druhej strane však, pokiaľ bude mať vedomie, že sa neruší len „jeho“ výnimka, ale všetky, upokojí sa – odmenou mu bude nižšia sadzba dane.

Slovenská daňová reforma doniesla skutočné zjednodušenie daňového systému v dôsledku zrušenia takmer všetkých špeciálnych sadzieb, výnimiek, špeciálnych režimov, odpočítateľných položiek a podobne. V tom je aj zásadný rozdiel medzi daňovou reformou na Slovensku a v iných krajinách (napr. v Rusku, na Ukrajine, či v Rumunsku), kde daňová reforma znamenala v zásade len zmenu sadzieb.

Teraz dozrieva čas na odbúranie výnimiek, ktoré sa žiaľ v období posledných dvoch rokov opäť rozšírili viacerými novelami zákona, a zrušením ktorých by bolo možné dosiahnuť rovnaký výnos z daní pri zníženej rovnej 16%-nej dani pre všetkých. Umocnila a zvýraznila by sa tým spravodlivosť a dosiahla by sa ešte väčšia

jednoduchosť daňového systému. Nezodpovedanou otázkou len zostáva kedy a ktorá vláda sa k tomuto kroku podujme.

12. Euroharmonizácia daní v Slovenskej republike od roku 2004

Na euroharmonizáciu daní panujú diametrálne názorové rozdiely nielen v pôvodných členských krajinách Európskej únie, ale aj z pohľadu jej prístupujúcich členov.

V rámci vnútorných pravidiel EÚ doteraz neexistuje kvalitný mechanizmus dohodovacích konaní, ktorými by sa predchádzalo nezhodám a dosiahol sa konsenzus vo veciach daní. Hlavnou príčinou je logicky prioritná preferencia domácich záujmov každej krajiny(i vo veciach daní) pred záujmami Európskej únie.

Ďalším zo silných dôvodov, prečo je tomu tak, je aj výrazný nesúlad medzi súčasnou výkonnosťou jednotlivých ekonomík z dôvodu nerovnakého makroekonomického rozvoja.

Od 1. mája 2004 sa Slovenská republika stala integrálnou súčasťou Európskej únie, súčasťou „ Spojených štátov európskych “. Prístupový proces a sprievodná aproximácia práva (vrátane úseku daňového práva) priniesli kombináciu výhod i rizík pre slovenskú ekonomiku.

Daňová harmonizácia je pojem, ktorý možné vykladať v širšom i užšom slova zmysle, pričom možný výpočet presných definícií ešte nie je ukončený a stále sa profiluje.

V užšom slova zmysle sa daňová harmonizácia realizuje skôr v internom (menšom) priestore domácej krajiny, ide teda o zblížovanie daní do jednotného štátneho daňového systému tak, aby ich štruktúra, počet i obsah znamenal pre krajinu čo najefektívnejšiu tvorbu zdrojov pre verejné financie a verejné blaho.

V širšom zmysle ide o daňovú harmonizáciu z čo najširšieho (celosvetového, prípadne európskeho, resp. aspoň cezhraničného) hľadiska.

Jedna z definícií aj hovorí, že „daňová harmonizácia“ znamená zblížovanie a prispôsobenie domáceho daňového systému (napr. systému daní v Slovenskej republike) a jednotlivých daní obsiahnutých v tomto systéme k spoločným daňovým pravidlám platným v Európskej únii.

V súvislosti s prípravou Slovenska na členstvo v Európskej únii bola harmonizácia daní realizovaná v troch etapách :

- Prvá etapa sa realizovala v roku 2001 a účinnosť novelizovaných daňových zákonov bola od 1.1. 2002.
- Druhá etapa prebiehala v roku 2002 a novelizované daňové zákony nadobudli účinnosť od 1.1. 2003.
- Tretia etapa prebieha od 1.1 2004, resp. od 1.5. 2004.

V tretej etape harmonizácie Ministerstvo financií Slovenskej republiky pripravilo a zrealizovalo daňovú reformu plnú zásadných zmien v oblasti zdaňovania nutných pre etablovanie Slovenska v Európskej únii.

Výraznou jedinečnosťou slovenského daňového systému od 1. januára 2004 je najmä :

- jednotná rovná daň z príjmov vo výške 19% (daňové zaťaženie pod 20% zvyčajne skončuje s pokusmi o daňovú optimalizáciu, lebo úspora dosiahnutá daňovými špekuláciami za pomoci daňových poradcov sa pri tejto sadzbe prestáva ekonomicky rentovať) a
- jednopásmová 19% dane z pridanej hodnoty (ostatné krajiny v Európe majú dve sadzby DPH, jedine Dánsko uplatňuje jednopásmovú daň z pridanej hodnoty, t.j. len v jednej sadzbe).

Uvedený moderný prvok radí Slovensko aspoň na krátky čas (kým uvedené daňové stimuly neimplementujú do daňového systému aj ostatné susediace krajiny) minimálne v stredoeurópskom ekonomickom priestore (svojim spôsobom) medzi daňové raje a motivuje rôznych investorov aby presťahovali sídla svojich firiem z krajín s vyšším zdanením do SR, kde je nižšie (daň

z príjmov) a jednoduchšie zdanenie (DPH len s jednou sadzbou). Realitou je, že už na konci roku 2003 sa mnohé české firmy z daňových dôvodov preregistrovali na Slovensko s logickým cieľom ušetriť čo najviac financií na daniach.

To je podstata pozitívnych názorov prezentovaných zo strany zástancov a priaznivcov uvedenej reformy.

Naproti tomu existuje veľa opozično-kritických hlasov, ktoré za hlavný cieľ reformy daní považujú jednoznačne ešte väčšie výhody pre najbohatšie príjmové skupiny v rámci programu vládnucich „elít“ v krajine. Z hlavný argument opozície (najmä zástupcov univerzitnej obce a akademického sektora) je nutné považovať predovšetkým skutočnosť, že v najstarších, viac ako storočných daňových systémoch uplatňovaných na celom svete platí určitá priama závislosť (korelácia) progresívneho rastu sadzieb dane od výšky príjmu (tento model vychádza z teórie, že ľudia s najvyššími príjmami majú platiť najväčšie dane z príjmov, naopak ľudia s najnižšími príjmami – najnižšie dane).

ZÁVER

V tejto diplomovej práci som sledoval a popisoval vznik a vývoj daní, ako povinných platieb občanov voči štátu, a najrozsiahlejšiu časť práce som venoval tzv. rovnej dani a jej podobe, aká bola zavedená a ktorá sa uplatňuje na Slovensku. Uviedol som aj niekoľko názorov odborníkov z radov priaznivcov aj odporcov tejto dane na jej praktické fungovanie a dopady na krajinu a jej obyvateľov.

Poukázal som na to, že rovnú daň chápu aj uplatňujú rôzne štáty „po svojom“, jej podoba sa nezhoduje nielen v detailoch, ale ani v jej hrubších črtách, v tých štátoch, ktoré ju zaviedli a uplatňujú ju. Rovnako aj slovenská podoba rovnej dane má svoje špecifické charakteristiky, ktorými sa líši od iných. Tiež som chcel vysvetliť, že samotná daňová sústava, akokoľvek prezieravo teoreticky pripravená, sa musí skíbiť s ďalšími súvislosťami v konkrétnom hospodárskom priestore, kde sa má uplatňovať.

Zavedenie rovnej dane je oproti progresívnemu zdaneniu nepochybne krok správnym smerom, nie však konečnou stanicou. Rovnou daňou totiž daňová nespravodlivosť úplne nekončí.

RESUMÉ

Application of flat tax in the Slovak Republic causes better allocation of income to state budget and reduces rate of repartitionings of income in the society. Moreover, from a long-time aspect, it stimulates economic growth and creation of investments.

From an individual's and companies' point of view, the flat tax eliminates progressive taxation, which up to now affected mainly those who enjoyed success - those with higher income in the society. On the other hand, the flat tax implementation requires that the more successful companies or individuals pay less and the less successful ones pay more than they would under the progressive tax system, for the state to raise the same amount of money.

Implementation of the flat tax instead of the progressive taxation is an important step in the right direction, but definitely not the final station. There is still a lot of discussion going on about the fairness of this form of taxation.

It is not entirely true that everyone who works and earns income deduct from their income 19%. The reason for this is the system of exemptions – nondeductable minimum and the tax bonus for a child, which makes it possible to reach a negative tax.

The higher the nondeductable minimum, the higher the taxation differences. Flat rate significantly decreased progressivity in the system (individuals with the highest incomes were taxed with 38% until the flat tax was implemented), but it did not eliminate it. People with higher incomes still deduct more taxes – in both, the absolute, and the percentual numbers. Moreover, there is still the risk that government, while trying to increase the income into the state budget, could increase the nondeductable minimum, which would in the end infirm whole current taxation system.

There is an issue with the flat tax in Slovakia, and that is that the tax rate is too high. It was stated as 19% even though it was suggested by many economists to be 15%. And these numbers are not at all insignificant. This is where some space has been left for reforms of the taxation system in Slovakia.

Použitá literatúra

Publikácie

Bakeš, M. a kol. : Finanční právo, 4. vydání, Praha, C.H. Beck, 2006

Kubátová, K. a kol.: Moderní pruvodce daňovým systémem, Praha, GRADA, 1994

Babčák, V.: Dane a daňové právo na Slovensku I. a II., Košice, Vydavateľstvo Aprilla, s.r.o., 2008

Fekete, I.: Príručka dane zo mzdy, Bratislava, EUROUNION, 1995

Harumová, A.: – Kubátová, K. : Dane podnikateľských subjektov, Bratislava, Poradca podnikateľa, 2006

Schultzová, A. a kol. : Daňovníctvo, daňová teória a politika, Bratislava, Iura Edition, 2007

Burák, E.: Daňové plánovanie a daňový výdavky po prijatí nového zákona, Bratislava, EPOS, 2004

Hall, R., Rabushka, A. : The Flat Tax, 2nd ed., Hoover Institution Press, 1995

Engliš, K.: Malá finanční věda, Praha, 1929

Časopisy, zborníky, noviny

Zajac, P.: Názory, publikované v denníku SME 28.8.2006

Sborník textu: Rovná daň, č.7/2001 CEP, Rabushka, A., prednáška z 8.6.2000, Curych, 13. ekonomická konferencia Progress Foundation

Sborník textu: Rovná daň – diskuse a polemiky č. 17/2002, CEP, Schneider, O., Patria Finance a Fakulta sociálnych vied, Rovná daň: troška nepříjemné aritmetiky....

Sborník textu: Rovná daň, č. 7/2001 CEP, Tlustý, V., predseda rozpočtového výboru PS Parlamentu ČR, Rovná daň

Sborník textu: Rovná daň – diskuse a polemiky č. 17/2002, CEP, Kohout, P., PPF, a.s., Rovná daň – argumenty a predsudky

Sborník textu: Rovná daň – diskuse a polemiky č.17/2002, CEP, Mach, P.: Přínosy a náklady rovné daně,

Mach, P.: Progresivita dane z příjmu škodí poplatníkům a nutí podnikatele k obcházení předpisu, Hospodářské noviny, Praha, 7. srpna 2000

Internetové zdroje

www.prave-spektrum.sk/print.php?

www.ineko.sk

www.sme.sk

www.euroaktiv.sk

www.finance.gov.sk

www.richardsulik.blog.sk

Právne predpisy

Zákon číslo 595/2003 Z.z. o dani z príjmov v znení neskorších predpisov

Zákon číslo 222/2004 Z.z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov

Zákon číslo 511/1992 Zb. o správe daní a poplatkov a o zmenách v sústave finančných orgánov v znení neskorších predpisov

Kľúčové slová:

Daň, rovná daň, sadzba dane
Tax, flat tax, tax rate